

การขยายตัวของทุนนิยมเกษตรกรรม : ศึกษาจากกรณีการผลิตการตลาดของอ้อยและน้ำตาลของไทย*

สุรพล ตันรุ่งเรืองทวี

บทความนี้มุ่งศึกษาผลกระทบจากการขยายตัวของทุนนิยมเข้าไปในภาคเกษตรระบบการผลิตการตลาดของอ้อยและน้ำตาล เป็นการศึกษาโดยคาดหมายว่า การศึกษาค้นคว้าจะมีส่วนนำไปสู่การวิเคราะห์ให้เห็นถึงประวัติศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจการเมืองโดยทั่วไปของสังคมไทยที่กำลังพัฒนาไปในทิศทางใด เพื่อที่จะเห็นถึงบทบาทของนายทุนประเภทต่างๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับพัฒนาของทุนในภาคเกษตรกรรม และจะก่อให้เกิดผลจากการที่ระบบทุนนิยมขยายเข้าไปในสังคมชนบทนั้นว่า ได้สร้างสังคมชนชั้นให้เกิดขึ้น การเกิดขึ้นชั้นในสังคมชนบทมีผลทำให้เกิดความขัดแย้งในสังคมอันจะมีผลนำไปสู่ปัญหาทางการเมืองและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

* บทความนี้ดัดแปลงแก้ไขมาจากบทที่ 3,4 ในรายงานการวิจัยเสนอต่อสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ของสุรพล ตันรุ่งเรืองทวี, และอนันต์ พรหมมาศ เรื่อง "การขยายตัวของทุนนิยมเกษตรกรรม ศึกษากรณีการผลิตการตลาดของอ้อยและน้ำตาลของไทย" ผู้เขียนขอขอบคุณสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ที่ให้ทุนสนับสนุนงานวิจัยนี้ และขอขอบคุณคือ ดร. แสงว รัตนมงคลมาศ ที่ให้คำแนะนําคํอองานวิจัยนี้ และคือ ดร. ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, คุณวิฑาร ชาญกุล ที่ได้ให้คำวิจารณ์ที่มีคุณค่าต่อการปรับปรุงงานวิจัยชิ้นนี้ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

โครงสร้างระบบการผลิตการตลาด ของอ้อยและน้ำตาลของไทย

ลักษณะการผลิตอ้อย

คนไทยรู้จักการทำน้ำตาลจากอ้อยมาเป็นเวลานาน แต่ใช้เทคนิคแบบง่าย ๆ ในการผลิตอ้อยช่วงแรกมีลักษณะการผลิตแบบทำเองใช้เองเป็นหลัก และมีการขายบ้าง ในต้นรัตนโกสินทร์มีการส่งน้ำตาลไปขายต่างประเทศค่อนข้างมาก หลังจากสนธิสัญญาเบาริงก็ถูกน้ำตาลจากต่างประเทศตีตลาด ทำให้อุตสาหกรรมน้ำตาลในประเทศซบเซาลงไป จนกระทั่งได้มีการฟื้นฟูทำอุตสาหกรรมน้ำตาลให้ทันสมัยขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2480 เรื่อยมา การผลิตอ้อยและน้ำตาลจึงได้มีความสำคัญขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง

ปัจจุบันการผลิตอ้อยเป็นแบบทุนนิยมเต็มที แต่โรงงานน้ำตาลส่วนใหญ่จะไม่ทำการผลิตอ้อยเองจะปล่อยให้ชาวไร่อ้อยเป็นผู้ปลูกแล้วนำมาขายให้แก่โรงงาน เพราะถ้าหากว่าโรงงานจะทำการผลิตเองก็จะไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายในด้านการจัดการที่ทางโรงงานจะต้องบริหารงานถึง 2 ด้าน ที่สำคัญก็คือแรงงานในโรงงานเป็นแหล่งสร้างผลกำไรได้มากกว่าการลงทุนจ้างคนมาผลิตอ้อย และโรงงานเองก็ไม่มีทุนพอที่จะนำมาลงทุนด้านการผลิตอ้อย แต่ถ้าหากปล่อยให้ชาวไร่ปลูกกันเองโดยที่ทางโรงงานไม่เข้าไปควบคุม ทางโรงงานก็กลัวว่าชาวไร่อ้อยอาจจะปลูกอ้อยได้น้อยกว่าความต้องการของโรงงาน ก็จะเกิดการแย่งชิงอ้อยกัน และถ้าเกิดชาวไร่อ้อยปลูกได้มากเกินไปเกินความต้องการของโรงงาน ชาวไร่อ้อยขายอ้อยไม่หมดก็มีผลทำให้ในปีต่อไปชาวไร่จะปลูกอ้อยน้อยลง¹

เพื่อขจัดความเสี่ยงนี้ทางโรงงานจึงมอบภาระการควบคุมการผลิตอ้อยของชาวไร่ให้แก่ชาวไร่อ้อยขนาดใหญ่หรือผู้ที่โรงงานมั่นใจว่าสามารถหาอ้อยมาบ่อนให้โรงงานได้ โดยที่ชาวไร่อ้อยขนาดใหญ่หรือบุคคลที่โรงงานมอบหมายให้ทำการรวบรวมชาวไร่ให้มาทำการผลิตอ้อยให้ได้ตามจำนวนที่ทางโรงงานกำหนด บุคคลที่ทำหน้าที่รวบรวมชาวไร่ให้มาทำการปลูกอ้อยส่งโรงงานนี้เรียกว่า “หัวหน้าโควตา” หัวหน้าโควตาจะได้ค่าตอบแทนในการจัดการนี้ด้วยการที่โรงงานจะหักค่าจัดการจากชาวไร่ให้เรียกว่า “คัวหัวคืน” ในความเป็นจริงแล้วทางโรงงานควรจะต้องเป็นฝ่ายออกค่าจัดการนี้เองมิใช่โยนภาระนี้ไปให้ชาวไร่สาเหตุที่แท้จริงที่ทางโรงงานไม่ทำการผลิตอ้อยเอง ก็คือ ถ้าซื้ออ้อยจากชาวไร่ก็จะสามารถทำการถนอมการรับซื้ออ้อยจากชาวไร่ได้ตามความพอใจ และเป็นภาระขจัดความเสี่ยงเมื่อเกิดภาวะน้ำตาลล้นตลาด เพราะหากทางโรงงานไม่ทำการผลิตอ้อยเองทางโรงงานก็สามารถลดการผลิตน้ำตาลหรือลดต้นทุนการผลิตน้ำตาลด้วยการถนอมการรับซื้ออ้อย

ลักษณะของการรวบรวมชาวไร่ดังกล่าวให้มาทำการผลิตอ้อยเพื่อส่งโรงงาน เป็นลักษณะของการรวบรวมที่ดินให้มาทำการผลิตอ้อย ซึ่งการรวบรวมที่ดินเช่นนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นที่ดินผืนเดียวกัน เพียงแต่ทำการควบคุมการผลิตของชาวไร่ให้เป็นไปตามความต้องการของโรงงาน

การรวบรวมการใช้ที่ดินอีกอย่างหนึ่งก็คือ หัวหน้าโคกค้ำนำที่ดินของคนให้ชาวไร่ไปทำการผลิต ภายใต้การควบคุมการผลิตทุกขั้นตอนรวมทั้งอาศัยปัจจัยการผลิตของหัวหน้าโคกค้ำด้วย นอกจากนี้หัวหน้าโคกค้ำบางคนยังออกทุนให้ชาวไร่บางคนไปทำการผลิตอ้อยในเขตป่าสงวน ลักษณะของชาวไร่เหล่านี้ไม่ต่างกับแรงงานรับจ้างของหัวหน้าโคกค้ำที่ให้ไปทำการผลิตในที่ดินของหัวหน้าโคกค้ำที่อยู่กระจัดกระจาย

ในการผลิตอ้อย ทุนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการผลิตอย่างมาก ชาวไร่อ้อยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นชาวไร่อ้อยขนาดกลางและเล็กที่มีจะประสบปัญหาการเงินทุน ชาวไร่อ้อยร้อยละ 90.4 จะมีหนี้สิน² หนี้สินของชาวไร่จะกุดจากหัวหน้าโคกค้ำ 23.5 % โรงงานน้ำตาล 20.6 % ธนาคารพาณิชย์ 13.7 %³ เหตุที่ชาวไร่ส่วนใหญ่จะกุดจากหัวหน้าโคกค้ำและโรงงานน้ำตาลเพราะทางโรงงานน้ำตาลจะให้หัวหน้าโคกค้ำเป็นผู้จัดสรรการผลิตของชาวไร่ จัดคิวตัดอ้อยเข้าโรงงาน ให้บริการทางค้ำปัจจัยการผลิตให้แก่ลูกไร่ ไม่ว่าจะพันธ์อ้อย รถตัดอ้อย รถบรรทุกอ้อย ยากำจัดศัตรูพืชและปุ๋ย โดยให้บริการในรูปของสินเชื่อที่คิดพร้อมคอกเบี้ย รวมทั้งการหาคนงานตัดอ้อยให้ชาวไร่ เนื่องจากว่าในช่วงฤดูตัดอ้อยแรงงานท้องถิ่นหายากและหากปล่อยให้ล่าช้าจะทำให้อ้อยเสียหายหรือจะส่งอ้อยเข้าโรงงานไม่ทันตามโควตาหรือคิวตัดอ้อยเข้าโรงงาน ซึ่งก็หมายถึงต้องรอคิวต่อไป ดังนั้นเพื่อขจัดปัญหาหัวหน้าโคกค้ำก็ไปจัดหาแรงงานจากภาคอีสานมาให้บริการ แต่ในการบริการหัวหน้าโคกค้ำก็คิดค่าบริการจากชาวไร่อ้อยด้วย

การพึ่งพาและการครอบงำทางเทคโนโลยี

เดิมนั้นในการปลูกอ้อยเมืองไทยจะใช้พันธ์อ้อยพื้นเมืองซึ่งให้ผลผลิตต่ำ จนกระทั่งได้มีการนำเอาพันธ์อ้อยมาจากต่างชาติมาปลูกซึ่งให้ผลผลิตที่สูงกว่า แต่มักจะเป็นพันธ์อ้อยที่ชาวต่างชาติเลิกใช้แล้วหรือมีการคิดค้นพบพันธ์ใหม่ที่ให้ผลผลิตมากกว่าจึงจะยอมให้นำพันธ์เก่าออกนอกได้ ทั้งเช่นพันธ์ คิว 82 ของออสเตรเลียปลูกในปี 2501 ไทยเอามาปลูกในปี 2509⁴ ถึงแม้ว่าในปัจจุบันเราจะมียุทธศาสตร์เฉพาะพันธ์อ้อยเองก็ตาม พันธ์อ้อยที่นำมาผสมพันธ์เองก็มาจากพันธ์ต่างชาติทั้งสิ้น

ส่วนทางด้านเทคโนโลยีทางการเกษตร เราต้องอาศัยจากต่างชาติทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการนำเข้าหรือการลงทุนของชาวไทยแต่จ้างเทคนิคหรือซื้อเทคโนโลยีจากต่างชาติ ถึงแม้ว่าในบางครั้งเทคโนโลยีและวิทยาการแผ่นดินใหม่จะมีผลดีต่อสังคมไทยก็ตาม ครบโลกที่เราไม่สามารถพึ่งพาเทคโนโลยีจากตัวเองได้แล้วละก็เราก็ไม่สามารถที่จะหลุดพ้นจากการครอบงำหรือจากการตกเป็นอาณานิคมสมัยใหม่จากทุนต่างชาติได้

กลไกรัฐกับกระบวนการผลิตที่ก่อให้เกิดการผูกขาดการผลิตอ้อย

ในช่วงปี 2522 นายทุนได้ผลักดันให้มีการออกกฎหมายและนโยบายต่าง ๆ ที่เป็นการรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มนายทุน โดยได้มีการประกาศกำหนดเศรษฐกิจสำหรับอ้อยและกำหนดให้เกษตรกรผู้เพาะปลูกอ้อยในเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับอ้อยขึ้นทะเบียนแจ้งว่าคนเป็นผู้เพาะปลูกอ้อย⁵ ทำให้ชาวไร่

อ้อยนอกเขตเศรษฐกิจอ้อยไม่สามารถทำการปลูกอ้อยได้ ส่วนในเขตเศรษฐกิจอ้อยอัตราค่าเช่าที่ดินก็จะสูงขึ้นเพราะชาวไร่ในปัจจุบันได้สูญเสียที่ดินไปเป็นจำนวนมาก ชาวไร่เหล่านี้จึงต้องเช่าอสังหาริมทรัพย์หรือ นายทุนที่ดิน และก่อให้เกิดหัวหน้าโคกค้ำสามารถเข้ามาควบคุมชาวไร่ได้มากขึ้นและเกิดการผูกขาดที่ดิน

บทบาทของหัวหน้าโคกค้ำและโรงงานน้ำตาลที่ก่อให้เกิดการผูกขาดการผลิตและการตลาดอ้อย

ในการผลิตน้ำตาลทางโรงงานจะต้องมีความมั่นใจว่าสามารถหาอ้อยป้อนได้เพียงพอไม่มากหรือน้อยเกินไป เพื่อขจัดความเสี่ยงเรื่องนทางโรงงานก็จะทำสัญญาซื้อขายอ้อยล่วงหน้ากับชาวไร่ และในขณะเดียวกันทางกลุ่มโรงงานก็จะรวมตัวกันกำหนดราคาซื้อและเป็นการป้องกันการแข่งขันการรับซื้ออ้อยในกรณีที่มีปริมาณอ้อยน้อย ดังนั้นทางโรงงานจะไม่รับซื้ออ้อยจากชาวไร่ที่ไม่ได้เซ็นสัญญากับคนไว้ก่อน เท่ากับเป็นการบีบคั้นชาวไร่รายอื่น ๆ ที่ต้องการปลูกอ้อยแต่ไม่ได้ทำสัญญาซื้อขายอ้อยกับทางโรงงาน ถ้าชาวไร่ที่ไม่มีสัญญาปลูกก็จะไม่สามารถขายอ้อยได้หรือถ้าขายได้ก็จะถูกกดราคาการรับซื้ออ้อย

แต่ในการทำสัญญานี้ชาวไร่อาจจะบิดพลิ้วได้ ถ้ามีอ้อยน้อยทางโรงงานแย่งกันซื้อโดยให้ราคาที่สูง ชาวไร่ก็จะผิดสัญญา เพื่อขจัดความเสี่ยงนทางโรงงานก็จะลดจำนวนคู่สัญญาลง ทางโรงงานจะหันไปทำสัญญากับชาวไร่ขนาดใหญ่หรือผู้ที่สามารถสนองจำนวนอ้อยขั้นต่ำที่โรงงานกำหนดเอาไว้ซึ่งจะมากกว่ากำลังการผลิตของชาวไร่ แล้วบุคคลเหล่านี้ก็จะนำไปจัดสรรการผลิตให้แก่ชาวไร่รายอื่น ๆ ที่มีได้ทำสัญญา

การทำสัญญาซื้อขายอ้อยล่วงหน้า ทางโรงงานจะจ่ายเงินล่วงหน้าให้กับชาวไร่ที่ยอมทำสัญญาซื้อขายอ้อยให้กับโรงงานเพื่อเป็นการผูกมัดชาวไร่เอาไว้ ทำให้ประสิทธิภาพในการผลิตและการขายของชาวไร่ก็หมดไปต้องขึ้นต่อหัวหน้าโคกค้ำและโรงงาน ดังนั้นชาวไร่จึงเปรียบเสมือนแรงงานรับจ้างของกลุ่มนายทุนนั่นเอง

บทบาทของนายทุนเงินกู้ที่มีต่อกระบวนการผลิตอ้อย

บทบาทของนายทุนเงินกู้ที่มีต่อชาวไร่ ต้นทุนในการผลิตอ้อยสูงมากเมื่อเทียบกับต้นทุนการผลิตพืชชนิดอื่น ๆ อย่างเช่นในปี 2523/24 ต้นทุนการผลิตอ้อยเป็น 2,845 บาท/ไร่⁶ ชาวไร่อ้อยจะทำการผลิตอย่างต่ำที่สุด 30 ไร่ขึ้นไป⁷ ดังนั้นชาวไร่จะต้องลงทุนเป็นเงินทั้งสิ้น 85,350 บาทสำหรับเนื้อที่ 30 ไร่ แต่สภาพโดยทั่วไปแล้วชาวไร่ส่วนมากมีฐานะค่อนข้างยากจน ชาวไร่ต้องกู้จากหัวหน้าโคกค้ำหรือโรงงาน แต่หัวหน้าโคกค้ำและโรงงานก็ไม่สามารถจะหาทุนมาให้บริการแก่ชาวไร่ได้เพียงพอ ธนาคารพาณิชย์เป็นแหล่งเงินกู้สำหรับชาวไร่ นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งเงินกู้ให้แก่หัวหน้าโคกค้ำและโรงงานที่นำมาให้บริการแก่ชาวไร่อีกต่อหนึ่ง ธนาคารเป็นแหล่งเงินกู้ของชาวไร่ราว 13 %⁸ เราจะเห็นว่าในปัจจุบันธนาคารได้ขยายเข้าไปให้บริการในเขตภาคเกษตรกรรมมากขึ้นโดยเฉพาะเขตที่มีการปลูกอ้อยเพื่อคูดซับเงินส่วนนี้มาซึ่งส่วนกลาง

บทบาทของนายทุนเงินกู้ที่มีต่อหัวหน้าโควต้า ชาวไร่ที่ไม่สามารถกู้จากธนาคารพาณิชย์ได้ จะหนีไปกู้จากหัวหน้าโควต้าในอัตราดอกเบี้ยที่สูง โดยชาวไร่จะต้องเอาหลักทรัพย์มาจำนองกับหัวหน้าเพื่อ บังคับหนี้สูญ หัวหน้าโควต้าเองก็เชื่อว่าจะมีเงินทุนพอที่จะมาให้ชาวไร่กู้ หัวหน้าโควต้าก็คองหันไปกู้ จากธนาคารโดยเอาหลักทรัพย์ของชาวไร่ไปจำนองไว้กับธนาคารในนามของหัวหน้าโควต้าโดยชาวไร่ผู้เป็น เจ้าของหลักทรัพย์เป็นผู้เซ็นสัญญาจำประกันให้

ตามหลักแล้วหากชาวไร้นำหลักทรัพย์นั้นไปจำประกันตัวเองเพื่อกู้เงินธนาคารก็น่าทำได้ แต่เมื่อ ชาวไร้นำหลักทรัพย์ไปจำประกันก็ได้รับการปฏิเสธจากธนาคารโดยอ้างสาเหตุต่าง ๆ นานา หากเป็นกับ หัวหน้าโควต้าธนาคารกลับปล่อยเงินกู้ให้ด้วยดี โดยอ้างว่าหัวหน้าโควต้ามีเครดิตทางสังคมที่ดีกว่า

การแสวงหากำไรจากระบบการค้าอ้อย

ในการแสวงหากำไรจากการผลิตอ้อยนั้น หัวหน้าโควต้าเป็นผู้ที่มีโอกาสแสวงหากำไรประโยชน์ ได้มากที่สุด ในรูปของเงินเกี่ยวที่โรงงานจ่ายเป็นค่าอ้อยล่วงหน้า เงินเกี่ยวที่หัวหน้าโควต้าจะจ่ายให้เพียง ครั้งหนึ่งเท่านั้นส่วนอีกครั้งหนึ่งหัวหน้าโควต้าจะนำไปปล่อยเงินกู้กับชาวไร่หรือนำไปซื้อปัจจัยการผลิตเพื่อ นำมาบริการแก่ลูกไร่

การแสวงหากำไรประโยชน์ของหัวหน้าโควต้าจะทำได้มากหรือน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับลักษณะ ของ ชาวไร่และหัวหน้าโควต้า ซึ่งอาจจะแบ่งตามลักษณะของครอบครัวของปัจจัยการผลิตได้ดังนี้⁹

1. ชาวไร่ที่มีทุนและที่ดินเป็นของตัวเอง แต่ไม่มีเงินทุนเพียงพอที่จะเป็นหัวหน้าโควต้าได้ จึง อาศัยหัวหน้าโควต้าที่เป็นญาติกัน หัวหน้าโควต้าจะไม่เก็บค่าหัวคันแต่จะเก็บค่าขนอ้อยเข้าโรงงานอย่างเกี่ยว

2. ชาวไร่ที่มีที่ดินเป็นของคนแต่ขาดเงินทุน ชาวไร่ประเภทนี้ต้องเอาที่ดินของคนไปจำนองไว้ กับหัวหน้าโควต้าหรือยอมให้หัวหน้าโควต้าเอาที่ดินของคนไปจำนองไว้กับธนาคารโดยยินยอมเซ็นสัญญาจำ ประกันให้แก่หัวหน้าโควต้าอีกทีหนึ่ง

3. ชาวไร่ที่มีเงินแต่ไม่มีที่ดิน ชาวไร่ประเภทนี้ต้องเช่าที่ดินผู้อื่น ซึ่งไม่มีสิทธิ์จะเอาเงินเกี่ยว จากหัวหน้าโควต้า เว้นแต่อ้อยในไร่โตแล้วเท่านั้น

4. ชาวไร่ที่ไม่มีทั้งเงินและที่ดิน ชาวไร่ประเภทนี้หัวหน้าโควต้าจะเป็นผู้ออกทุนให้ทั้งหมด แต่ ต้องคิกคอกเบี้ยกับเงินทุกบาททุกสตางค์ที่หัวหน้าโควต้าจ่ายออกไปให้ก่อน การใช้จ่ายของชาวไร่จะอยู่ ภายใต้อการควบคุมของหัวหน้าโควต้า และหากชาวไร่ขายอ้อยได้กำไรก็ต้องนำไปฝากไว้กับหัวหน้าโควต้า

หัวหน้าโควต้าแบ่งตามลักษณะของการแสวงหากำไรประโยชน์

1. หัวหน้าโควต้าที่ไม่ได้ปลูกอ้อย มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไรประโยชน์จากค่าหัวคันเงินเกี่ยว และนำหลักทรัพย์ของชาวไร่ไปจำนองธนาคารแล้วนำเงินก้อนนั้นมาให้ชาวไร่กู้เอาค่าไร่คอกเบี้ยอีกทีหนึ่ง

2. หัวหน้าโคกค้ำที่ปลูกอ้อยและมีลูกไร่ในสังกัด หัวหน้าโคกค้ำประเภทนี้จะให้บริการปัจจัยการผลิตทุกชนิดให้แก่ลูกไร่

3. หัวหน้าโคกค้ำที่มีแค่อ้อยเท่านั้นไม่มีลูกไร่ เพียงหวังค่าเงินเกี่ยวและการไม่ต้องเสียค่าหัวคันให้แก่ใคร

4. หัวหน้าโคกค้ำเล็กที่สังกัดอยู่กับหัวหน้าโคกค้ำใหญ่อีกที่หนึ่งเพื่ออาศัยเงินลงทุนและการยืมเครื่องมือเครื่องใช้และไม่คิดค่าหัวคันด้วย เพียงแค่ช่วยดูแลกิจการหรือควบคุมลูกไร่ในสังกัดเท่านั้นเป็นค่าตอบแทน

5. หัวหน้าโคกค้ำระดับยักษ์ ซึ่งมีฐานะทางการเงินและอำนาจต่อรองกับโรงงานสูงเพราะมีอ้อยในโคกค้ำมหาศาล จึงได้รับอภิสิทธิ์มากกว่าหัวหน้าโคกค้ำคนอื่น ๆ เช่น ขอเงินเกี่ยวได้มากกว่า เป็นคนหัวหน้าโคกค้ำประเภทนี้ได้ก้าวเข้าสู่การเป็นนายทุนอุตสาหกรรมแล้ว

นับตั้งแต่ระบบหัวหน้าโคกค้ำเข้ามาในวิถีการผลิตของอ้อย ลักษณะของการรวมศูนย์ปัจจัยการผลิตก็จะปรากฏออกมาให้เห็นชัดยิ่งขึ้น กล่าวคือจะมีการรวมศูนย์ทางด้านต่าง ๆ เช่น

1. การรวมศูนย์การใช้ที่ดิน โดยที่หัวหน้าโคกค้ำจะเป็นผู้รวบรวมชาวไร่ที่อยู่กระจัดกระจายรายเล็ก ๆ หรือนำที่ดินของคนไปให้ชาวไร่ทำการปลูกอ้อยหรือให้ทุนปลูกอ้อยในเขตป่าสงวน แต่หัวหน้าโคกค้ำจะเป็นผู้กำหนดแบบแผนการผลิตนับตั้งแต่การรับปัจจัยการผลิตหรือการให้บริการปัจจัยการผลิตตลอดจนการขายผลผลิตก็ต้องผ่านหัวหน้าโคกค้ำ

2. การรวมศูนย์ทางด้านเทคโนโลยี ชาวไร่ส่วนใหญ่มักจะขาดแคลนเงินทุนที่นำมาซื้อปัจจัยการผลิตมาสร้างผลผลิต หัวหน้าโคกค้ำจึงเข้ามาป้อนช่องว่างนี้เพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากการให้บริการปัจจัยการผลิต นับตั้งแต่พันธุ์อ้อยซึ่งหัวหน้าโคกค้ำมีการรวมตัวกันตั้งศูนย์พัฒนาพันธุ์อ้อยและการปลูกอ้อยแผนใหม่ เพื่อทำการทดลองหาอ้อยพันธุ์ใหม่มาให้บริการแก่ชาวไร่และจะนำไปสู่การผูกขาดการขายพันธุ์อ้อยด้วย นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการให้บริการรถบรรทุกอ้อยเข้าโรงงาน รถไถ รถค้ำอ้อย ปุยและยาฆ่าแมลง เป็นต้น

3. การรวมศูนย์การใช้แรงงาน ในการปลูกอ้อยจำเป็นต้องใช้แรงงานอย่างมากนับตั้งแต่การเตรียมการปลูก การบำรุงรักษา และการค้ำอ้อยส่งโรงงาน ในช่วงของการค้ำอ้อยส่งโรงงานเป็นช่วงที่ขาดแคลนแรงงานอย่างมาก เพราะต่างก็มุ่งหาแรงงานมาค้ำอ้อยส่งโรงงานทั้งสิ้น จึงเป็นช่องทางอีกช่องทางหนึ่งที่หัวหน้าโคกค้ำเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ด้วยการจัดหาแรงงานจากภาคอีสานมาให้บริการโดยคิดค่าจัดการจากชาวไร่

4. การรวมศูนย์การใช้เงินทุน ทุนเป็นปัจจัยสำคัญอย่างมากต่อการปลูกอ้อย ชาวไร่ร้อยละ 90.4 % แหล่งเงินทุนของชาวไร่ส่วนใหญ่ก็มาจากหัวหน้าโคกค้ำ โรงงานน้ำตาลและธนาคารพาณิชย์

นอกจากนี้ระบบตัวเงินก็เข้าไปผูกพันกับวิธีการผลิตอ้อยด้วย นับตั้งแต่การจ่ายเช็คล่วงหน้าของโรงงานที่เป็นค่าผูกพันว่าชาวไร่จะต้องปลูกอ้อยส่งโรงงาน ตลอดจนการจ่ายค่าขายอ้อยทางโรงงานก็จะจ่ายเป็นเช็คล่วงหน้าเช่นกัน หากชาวไร่ต้องการใช้เงินนั้นก่อนก็จะนำเช็คนั้นไปขายตลกกับหัวหน้าโคกค้าโรงงานน้ำตาลและธนาคารพาณิชย์

ระบบการตลาดของอ้อย

อ้อยมีลักษณะเฉพาะที่ทำให้ระบบการผลิตพัฒนาแบบทุนนิยมมาก

1. การปลูกอ้อยต้องใช้เงินทุนสูง
2. อ้อยเก็บไว้นานไม่ได้ต้องเข้าโรงงานโดยเร็ว
3. อ้อยต้องแปรรูปเป็นน้ำตาลในโรงงาน
4. อ้อยแปรรูปเป็นน้ำตาลที่กลายเป็นสินค้าจำเป็นต่อการบริโภค

ลักษณะดังกล่าวทำให้การผลิตการตลาดของอ้อยและน้ำตาลมีผลกระทบต่อกันและกัน และมีผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลโดยเฉพาะกรณีปัญหาทางด้านการตลาดของอ้อย ชาวไร่ไม่สามารถที่จะกำหนดนโยบายการผลิตของตนเองได้และไม่มียานาจต่อรองที่ดีต่อการกำหนดราคาอ้อย ชาวไร่จึงมีโอกาสที่จะล้มละลายได้ง่ายเพราะการปลูกอ้อยต้องไปผูกพันกับบ้านพาณิชย์กรรมและบ้านอุตสาหกรรมอย่างแนบแน่น ดังนั้นการผันแปรของการผลิตการตลาดของน้ำตาลย่อมส่งผลกระทบต่อการผลิตการตลาดของอ้อยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ในการซื้อขายอ้อยของโรงงานมี 2 วิธี คือ

1. การซื้ออ้อยตามน้ำหนัก เป็นวิธีที่ใช้กันมานานแล้วและในปัจจุบันก็ยังใช้อยู่ การซื้อขายอ้อยวิธีนี้ชาวไร่ถูกเอารัดเอาเปรียบมาก เพราะทางโรงงานมักจะอ้างว่ามีสิ่งเจือปนจึงลดราคาอ้อยลงไปอีก
2. การซื้ออ้อยตามคุณภาพของอ้อย จะพิจารณาจากความหวานของอ้อย ถ้าอ้อยหวานมากก็จะให้ราคาสูง แต่วิธีการผลิตที่จะให้ได้คุณภาพสูงก็ต้องอาศัยเทคโนโลยีสูงไปด้วย ดังนั้นโอกาสที่ชาวไร่จะถูกกลุ่มนายทุนครอบงำจึงมากขึ้นตามการพึ่งพาเทคโนโลยี การซื้อวิธีนี้มีแค่โรงงานน้ำตาลรัฐวิสาหกิจและโรงงานน้ำตาลมหาชน

การสร้างอำนาจต่อรองทางด้านราคาของชาวไร่อ้อยที่มีต่อโรงงานและรัฐบาล

เดิมนั้นการค้าอ้อยระหว่างชาวไร่กับโรงงานเป็นแบบต่างคนต่างขายกันเอง จนกระทั่งชาวไร่ผลิตอ้อยได้มากเกินไปเกินความต้องการทางโรงงานจึงถือโอกาสถวราอ้อยให้ตามใจชอบ หากเป็นเช่นนั้นแล้วชาวไร่

ก็จะไม่มีหลักประกันอะไรแน่นอนกับอาชีพปลูกอ้อย จึงได้มีการรวมตัวกันในปี 2507 ภายใต้การนำของหัวหน้าโคกคำ การรวมตัวกันของชาวไร่ที่มีชื่อว่า “กลุ่มชาวไร่อ้อยเขต 7” (ปี 2514 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “สมาคมชาวไร่อ้อยเขต 7”) จากความสำเร็จในการจัดตั้งและการต่อรอง ทำให้ชาวไร่อ้อยในเขตอื่น ๆ มีการรวมตัวกันบ้าง ในปัจจุบันมีสมาคมชาวไร่อยู่ถึง 6 สมาคมและรวมตัวกันเป็น “สหพันธ์ชาวไร่อ้อยแห่งประเทศไทย” ซึ่งผลิตอ้อยได้ 90 %

ชาวไร่ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของสหพันธ์ ๖ ก็รวมตัวกันเป็นสหกรณ์แล้วจัดตั้งเป็น “ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย” ซึ่งผลิตอ้อยได้ 10 % ของอ้อยที่ผลิตได้ทั้งหมด การตั้งชุมนุม ๖ ก็เพื่อหลีกเลี่ยงค่าหัวคันที่ให้กับหัวหน้าโคกคำและเป็นการรวมตัวกันของชาวไร่ขนาดกลาง

อำนาจในการต่อรองของสมาคมและสหกรณ์ยังมีน้อยมากเพราะผู้บริหารของสมาคมและสหกรณ์ส่วนใหญ่จะมาจากหัวหน้าโคกคำหรือมีผลประโยชน์ร่วมกับทางโรงงาน บทบาทที่แสดงออกจึงไม่ค่อยพิทักษ์ผลประโยชน์ของชาวไร่

การแสวงหากำไรจากการผลิตอ้อย

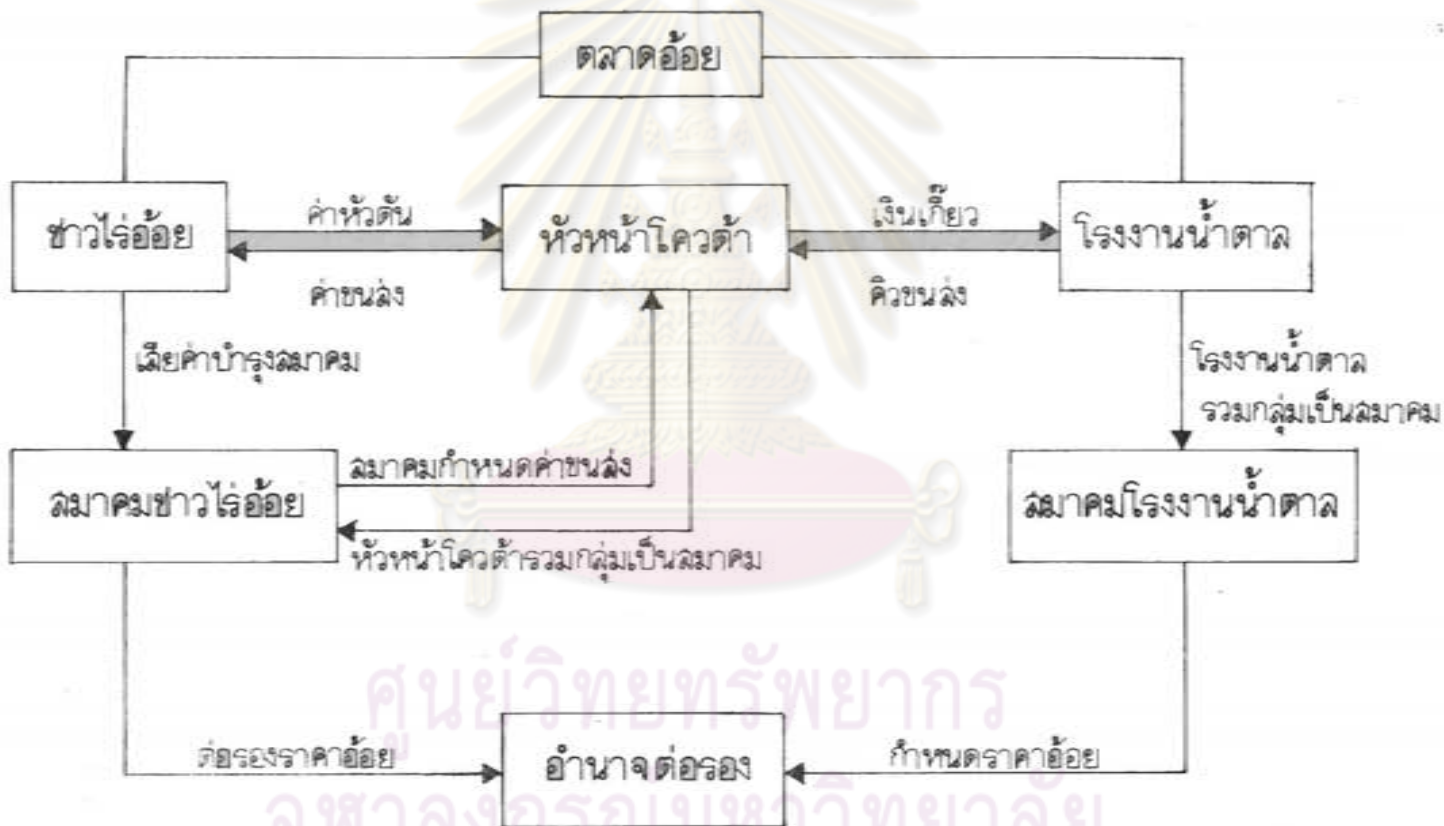
1. โดยการผูกขาดการค้าอ้อย หัวหน้าโคกคำจะเป็นผู้รวบรวมชาวไร่อ้อยเพื่อส่งอ้อยให้ครบตามจำนวนที่ตนเองรับผลิตชอบ เมื่อถึงเวลาขายหัวหน้าโคกคำจะเป็นผู้จัดการค้าอ้อยส่งโรงงานให้เอง ทางโรงงานเองก็ไม่รับซื้ออ้อยจากชาวไร่ที่ไม่ได้ทำสัญญาขายอ้อยที่ผ่านหัวหน้าโคกคำ หัวหน้าโคกคำจะได้รับค่าหัวคันจากการขายอ้อยของชาวไร่ที่ขายผ่านในนามของตนเป็นค่านายหน้า และในการจัดคิวบรรทุกอ้อยเข้าโรงงาน หัวหน้าโคกคำจะเป็นผู้กำหนดเช่นเดียวกัน รถที่ใช้บรรทุกส่วนใหญ่ก็เป็นรถของหัวหน้าโคกคำ ในกรณีที่หัวหน้าโคกคำไม่มีรถบรรทุกก็จะหามาจากที่อื่น โดยคิดค่าบริการทั้งจากเจ้าของรถและชาวไร่

2. การผลิตกิจการของโรงงานน้ำตาลมาสู่ชาวไร่อ้อย อุตสาหกรรมน้ำตาลเป็นธุรกิจที่ใช้เงินทุนมาก ดังนั้นทางโรงงานน้ำตาลจึงพยายามลดการใช้เงินทุนด้วยการยึดเวลาการชำระหนี้ซึ่งการยึดเวลาในการชำระหนี้ค่าอ้อยให้แก่ชาวไร่ในแต่ละเขตต่างกัน คือ

2.1 สมาคมกลุ่มชาวไร่อ้อยเขต 7 สมาคมกลุ่มชาวไร่ประจวบ-เพชรบุรี สมาคมชาวไร่อ้อยเขต 6 สมาคมกลุ่มชาวไร่อ้อยกุ่มกวางปี ทางโรงงานคกตลงชำระในวันที่ 3 และ 10 ของเดือน โดยจ่ายเป็นเช็คเงินสด 50% ของราคาอ้อย ส่วนอีก 50% จ่ายเป็นเช็คล่วงหน้า 45 วัน หากมีหนี้ค้างชำระระหว่างคู่กรณีก็ให้โรงงานหักหนี้ออกจากเงินที่จ่ายจากค่าอ้อยเสียก่อน

2.2 สมาคมกลุ่มอาชีพการเกษตรชลบุรีและสมาคมการเกษตรระยอง โรงงานน้ำตาลคกตลงจ่ายให้ในวันที่ 5 และ 20 ของเดือน โดยจ่ายเป็นเช็คเงินสด 50% ของราคาอ้อย ส่วนอีก 50% จ่ายเป็นเช็คล่วงหน้า 20 วัน หากมีหนี้ค้างชำระระหว่างคู่กรณีให้ทางโรงงานหักหนี้ออกจากจำนวนเงินที่จะจ่ายเช็คล่วงหน้า

โครงสร้างการผูกขาดตลาดอ้อย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระบบการผลิตน้ำตาล

ปัจจุบันการผลิตน้ำตาลของไทยมีลักษณะของการผลิตดังนี้คือ

1. ผลิตเพื่อบริโภคภายในประเทศ เป็นการผลิตน้ำตาลทรายขาวซึ่งใช้บริโภคภายใน
2. ผลิตเพื่ออุตสาหกรรมอื่น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นอุตสาหกรรมประเภทอาหารและเครื่องดื่ม และเป็นแหล่งซื้อน้ำตาลทรายขาวบริสุทธิ์
3. ผลิตเพื่อการส่งออก เดิมนั้นไทยมีนโยบายผลิตน้ำตาลเพื่อทดแทนการนำเข้า จนกระทั่งในปี 2503 เป็นต้นมาไทยสามารถผลิตน้ำตาลจนเหลือใช้ภายในประเทศที่เหลือจึงมีการส่งออก แต่การผลิตเพื่อการส่งออกจริงเพิ่งจะเริ่มเอาเมื่อปี 2518

การร่วมมือของกลุ่มทุนนิยมต่าง ๆ ที่มีต่อการผลิตน้ำตาล

1. การร่วมมือของนายทุนอุตสาหกรรมกับนายธนาคาร

อุตสาหกรรมน้ำตาลเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้เงินทุนมาก และโรงงานน้ำตาลส่วนใหญ่ก็มักจะประสบปัญหาขาดแคลนเงินทุนเสมอ นายทุนอุตสาหกรรมจึงเปิดโอกาสให้นายธนาคารเข้ามาถือหุ้นในอุตสาหกรรมน้ำตาล และขณะเดียวกันนายทุนอุตสาหกรรมก็พยายามเข้าไปถือหุ้นในสถาบันทางการเงินต่าง ๆ เพื่อป้องกันการบีบของนายธนาคารที่มีอิทธิพลของตน เพราะนายธนาคารในเมืองไทยเป็นผู้กุมระบอบการทางเศรษฐกิจของประเทศเอาไว้

นายทุนอุตสาหกรรมเข้าไปถือหุ้นในสถาบันการเงิน เช่น บริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาลอ่างเรียนและบริษัทโรงงานน้ำตาลธนบุรีเข้าไปถือหุ้นในธนาคารเอเชียเทรดดิ้ง เป็นต้น นายธนาคารเคหะไพบุลย์ ลำซำเข้าไปถือหุ้นในบริษัทน้ำตาลมหาคุณ เป็นต้น การที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่านายทุนอุตสาหกรรมสามารถทำการกู้เงินจากสถาบันการเงินได้สะดวกขึ้น และนายธนาคารก็สามารถเข้ามาควบคุมอุตสาหกรรมส่วนนี้ได้ง่าย

2. การร่วมมือของนายทุนอุตสาหกรรมน้ำตาลกับนายทุนอุตสาหกรรมอื่น ๆ

การตั้งโรงงานมหาคุณของนายธนาคารเคหะ ไพบุลย์และลำซำก็เพื่อที่จะนำกากน้ำตาลมาทำแอสกอสอลสำหรับใช้ในอุตสาหกรรมสุรา ซึ่งเป็นการลดต้นทุนการผลิตและเป็นการป้องกันการบีบจากโรงงานในยามที่เกิดภาวะน้ำตาลขาดแคลนอีกด้วย โดยเฉพาะนายธนาคารเคหะไพบุลย์มีโรงงานน้ำตาลในเครือฉบับสืบ ๆ ไร่

ส่วนการเข้าไปถือหุ้นของนายธนาคารลำซำก็เพื่อนำน้ำตาลไปใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมอาหาร เครื่องดื่มและเภสัชกรรมของคน เช่น บริษัทหยาดฟ้าภักดีการ บริษัทเลอเปอร์ดี บริษัทดิออกเลย์ บริษัทอินชอย

3. การร่วมมือของนายทุนอุตสาหกรรมกับนายทุนเกษตรกรรม

นับตั้งแต่กลุ่มโรงงานน้ำตาลแตกออกเป็น 2 กลุ่ม ความขัดแย้งระหว่างโรงงานก็ยังมีมากขึ้น ในยามที่ชาวไร่อ้อยผลิตอ้อยได้น้อย โรงงานก็จำกัดพึ่งพาหัวหน้าโคกค้ำในการกว้านซื้ออ้อยมาให้ตน แต่ในภาวะการณ์ในปัจจุบันภายในกลุ่มหัวหน้าโคกค้ำเองก็มีความขัดแย้งกันเอง อันเนื่องมาจากหัวหน้าโคกค้ำชนาทยักษ์มัวแต่แสวงหาผลประโยชน์จากค่าหัวตันกับค่าขนส่ง ส่วนหัวหน้าโคกค้ำอื่น ๆ ทำการปลูกอ้อยด้วยจึงเดือดร้อนในยามที่โรงงานกว้านซื้ออ้อย หัวหน้าโคกค้ำกลุ่มหลังนี้จึงพยายามต่อสู้เรียกร้องราคาอ้อยกับโรงงานเสมอมา

เพื่อให้พลังการต่อรองของชาวไร่ลดลง กลุ่มโรงงานใช้วิธีให้หัวหน้าโคกค้ำเข้าไปถือหุ้นในโรงงานด้วย (บริษัทไทยอุตสาหกรรมน้ำตาล) ในยามที่เกิดวิกฤติการณ์อ้อยหรือเกิดการต่อรองระหว่างชาวไร่กับโรงงานทางกลุ่มก็ไม่กล้า เพราะหัวหน้าโคกค้ำยักษ์เหล่านี้คงไม่ปล่อยให้ทางโรงงานต้องเผชิญกับวิกฤติการณ์อย่างแน่นอนไม่เช่นนั้นผลประโยชน์ที่ตนเข้าไปร่วมกับโรงงานก็หมดลงไปด้วย

4. การร่วมมือของนายทุนอุตสาหกรรมกับจักรวรรดินิยม

ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ซื้อน้ำตาลจากไทยมากที่สุดประมาณ 30-40 % ของปริมาณส่งออกทั้งหมด ดังนั้นบริษัทมิทซึบิชิและมารุเบนิซึ่งเป็น 2 ใน 5 ของบริษัทที่ผลิตและค้ำน้ำตาลของญี่ปุ่นเข้ามาแทรกในการผลิตน้ำตาลของไทยด้วยการเข้ามาซื้อกิจการของคนไทย คือ โรงงานน้ำตาลกุมภวาปีและโรงงานน้ำตาลปราณบุรี เพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากการผลิตและการค้ำน้ำตาลของไทยให้ดีขึ้น

5. การร่วมมือของนายทุนอุตสาหกรรมกับข้าราชการ

นับตั้งแต่ปี 2490 รัฐบาลจอมพล ป. ได้ส่งข้าราชการ ทหาร ตำรวจ ที่สนับสนุนบัลลังก์ของตนเข้าไปครอบงำผลประโยชน์คามรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ รวมทั้งโรงงานน้ำตาลด้วย ซึ่งกลายเป็นประเพณีสืบทอดมาจนกระทั่งในปัจจุบันนี้ ข้าราชการทหารบางคนก้าวไปไกลกว่านี้โดยเข้าไปร่วมลงทุนกับนายทุนอุตสาหกรรมเองด้วย เช่น พล.อ. ประเสริฐ ธรรมศิริ เข้าไปถือหุ้นในบริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาลท่ามะกา และบริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาลขอนแก่น เป็นต้น

การสร้างอำนาจต่อรองการกำหนดราคาอ้อยและการผลิตน้ำตาลของกลุ่มโรงงานน้ำตาลที่มีต่อชาวไร่และรัฐบาล

ถึงแม้ว่านายทุนกลุ่มโรงงานน้ำตาลจะแตกออกเป็น 2 กลุ่มก็ตาม แต่ในด้านการรักษาผลประโยชน์เพื่อต่อรองกับชาวไร่อ้อยก็ยังคงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเหมือนเดิม ในการต่อรองราคาอ้อยกับชาวไร่ไม่ค่อยมีปัญหาจนกระทั่งในเหตุการณ์ผลิต 2517/18 การเจรจาระหว่างชาวไร่กับกลุ่มโรงงานก็ไม่สามารถตกลงกันได้จนรัฐบาลต้องเข้าร่วมเจรจากำหนดราคาอ้อย ในการเจรจาแต่ละครั้งสำเร็จได้ทางโรงงานก็มักตั้งเงื่อนไขเอาจากชาวไร่หรือรัฐบาลเสมอ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงพลังการต่อรองของกลุ่มโรงงานมีสูงมาก เช่น

ฤดูกาลผลิต 2521/22 รัฐบาลเสนอราคาอ้อยคันละ 300 บาท ส่วนทางโรงงานเสนออ้อยคันละ 200 บาท ในที่สุดก็ตกลงกันได้ด้วยราคา 280 บาท โดยมีเงื่อนไขว่ารัฐบาลให้ความช่วยเหลือแก่โรงงานน้ำตาลคันนี้

1. ให้อยกเลิกภาษีการค้าน้ำตาลทรายดิบและน้ำตาลทรายขาวที่ส่งออกไปต่างประเทศ อัตรากำไรที่เก็บ 7.7 %

2. ให้จ่ายเงินช่วยเหลือน้ำตาลทรายส่งออกไปต่างประเทศสำหรับน้ำตาลส่วนที่ขายได้ราคาต่ำกว่าคันละ 4,200 บาท โดยจ่ายให้ในอัตรากันละ 300 บาท ส่วนน้ำตาลที่ขายไปต่างประเทศได้ราคาสูงกว่า 4,200 บาท/คัน จะจ่ายเงินช่วยเหลือถหลังลงไป เมื่อรวมแล้วไม่เกิน 4,500 บาท/คัน ทั้งนี้เฉพาะปริมาณน้ำตาลที่ทางโรงงานได้ขอร้องและตกลงกับผู้แทนกระทรวงอุตสาหกรรมไว้มีปริมาณทั้งสิ้น 1.5 ล้านตัน ทั้งนี้เท่ากับเป็นการเอาภาษีหรือรายได้ของรัฐไปช่วยนายทุนโรงงานน้ำตาลนั่นเอง

บทบาทของนายทุนธนาคารที่มีต่อกระบวนการผลิตน้ำตาล

อุตสาหกรรมน้ำตาลเป็นธุรกิจที่ใช้เงินทุนสูง นายทุนอุตสาหกรรมจึงต้องเข้าอภัยกับนายทุนธนาคารเพื่อใช้เป็นฐานในการที่จะเข้าไปผูกขาดการผลิตน้ำตาล โรงงานสามารถกู้ธนาคารในรูปของการเบิกเงินเกินบัญชีหรืออาจจะนำค้ำสัญญาขายน้ำตาลล่วงหน้า โดยการนำค้ำสัญญานั้นไปขายฝากให้แก่ธนาคาร เพื่อที่จะได้เงินมาค้ำเงินธุรกิจของโรงงาน กล่าวคือ จะต้องมีเงินมาค้ำประกันเช็คของโรงงานที่จะจ่ายไปให้แก่ชาวไร่เพื่อผูกมัดว่าชาวไร่จะต้องส่งอ้อยให้แก่โรงงาน แต่เช็คที่โรงงานจ่ายเป็นเช็คล่วงหน้าถ้าหากชาวไร่ต้องการใช้เงินก็สามารถนำไปขายฝากกับธนาคาร ก็คือต้องถูกหักคอกเบี้ยไปส่วนหนึ่ง

จากการพึ่งพาเงินธนาคารของโรงงานทำให้วิถีการผลิตน้ำตาลตกอยู่ภายใต้เอาเปรียบของธนาคาร ธนาคารจึงสามารถใช้โรงงานมาเป็นเครื่องมือในการผลักดันบีบบังคับให้รัฐบาลดำเนินการใด ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการขยายตัวของทุนนิยม

บทบาทของรัฐบาลที่ก่อให้เกิดการผูกขาดการผลิตน้ำตาล

ในช่วงปี 2512-16 ทางกลุ่มโรงงานได้แตกออกเป็น 2 กลุ่ม ไม่สามารถตกลงกันได้กับการจัดสรรอ้อยและการผลิตน้ำตาล จนรัฐบาลเข้ามาจัดสรรให้ ในการจัดสรรปริมาณอ้อยและน้ำตาลนั้นมีเกณฑ์ดังนี้¹⁰

1. โรงงานที่ได้รับการจัดสรรนั้นจะต้องเป็นโรงงานที่มีใบอนุญาตหรือกำลังดำเนินการออกใบอนุญาตหรือที่ ครม. ให้อนุมัติให้กระทรวงอุตสาหกรรมออกใบอนุญาตให้และกำลังอยู่ในระหว่างดำเนินการออกใบอนุญาต

2. โรงงานจะต้องผลิตน้ำตาลตามโควตาที่รัฐบาลกำหนดให้ ซึ่งในฤดูกาลผลิตที่แล้วจะต้องผลิตได้ไม่น้อยกว่าที่รัฐบาลจัดสรรโควตาให้ เช่น ฤดูกาลผลิต 2518/19 โรงงานจะต้องผลิตน้ำตาลทรายขาว

ไม่น้อยกว่า 480,000 ตัน ในฤดูกาลผลิต 2522/23 โรงงานจะต้องผลิตน้ำตาลไม่น้อยกว่า 550,000 ตัน¹² ไม่เช่นนั้นก็จะถูกตัดโควตาการผลิตน้ำตาลปีต่อไป

8. ถ้าโรงงานโคหรือกลุ่มโรงงานโคประสงค์จะให้มีการผลิตน้ำตาลทรายขาว และ/หรือน้ำตาลทรายดิบแทนโรงงานอื่นที่ยังผลิตไม่ได้ตามจำนวนที่ได้รับการจัดสรรหรือมีความประสงค์จะผลิตน้ำตาลทรายแทนก็ให้กระทรวงอุตสาหกรรมพิจารณาอนุมัติให้มีการผลิตน้ำตาลแทนกันได้

จากเงื่อนไขดังกล่าวทำให้โรงงานที่ไม่ได้รับอนุญาตก็ไม่สามารถทำการผลิตได้ ซึ่งเท่ากับเป็นการปิดกั้นนายทุนกลุ่มอื่นเข้ามาแข่งขันนอกจากเพียงไม่กี่ตระกูลในปัจจุบันเท่านั้น การที่รัฐบาลเพิ่มปริมาณการผลิตน้ำตาลขึ้นตามที่ยังจัดสรรและอนุญาตให้โรงงานต่าง ๆ สามารถผลิตน้ำตาลแทนกันได้เท่ากับรัฐบาลส่งเสริมการผูกขาดการผลิตให้ตระกูลต่าง ๆ ไม่กี่ตระกูลสามารถทำการผลิตได้มากขึ้น เพราะโรงงานขนาดเล็กและโรงงานอิสระที่ไม่สังกัดสมาคมโรงงานมีโอกาสที่ถูกกีดกันปริมาณการผลิตในปีต่อไปให้ลดลงเนื่องจากไม่สามารถผลิตได้ตามที่จัดสรร ทำให้กลุ่มโรงงานอื่น ๆ มีโอกาสที่จะได้รับการจัดสรรเพิ่มขึ้น

การแสวงหาผลกำไรจากการผูกขาดการผลิตน้ำตาล

ในปี 2507-08 เกิดวิกฤติการณ์น้ำตาลล้นตลาด กลุ่มโรงงานจึงได้มีการรวมตัวกันเป็นสมาคมโรงงานน้ำตาลไทยเพื่อทำหน้าที่จัดสรรการผลิตและการตลาดของน้ำตาลเพื่อลดการแข่งขัน ปี 2514 กลุ่มโรงงานน้ำตาลก็แตกออกเป็น 2 กลุ่ม อันเนื่องมาจากผลประโยชน์ขัดแย้งกัน ปัจจุบันการผลิตน้ำตาลสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มโรงงานน้ำตาลไทย มีสมาชิก 12 โรง มีพลังการผลิตน้ำตาลต่อวัน 35.12 % ของกำลังการผลิตน้ำตาลทั้งประเทศ กลุ่มนี้ประกอบด้วย

1.1 กลุ่มไทยรุ่งเรือง ของตระกูลอภัยธาร มีโรงงานในสังกัด 10 โรง มีกำลังการผลิต 26.45 % ของกำลังการผลิตทั้งประเทศ

1.2 กลุ่มมหาคุณ-พินธุโสภณ มีโรงงานในสังกัด 2 โรง มีกำลังการผลิต 8.68 % ของกำลังการผลิตทั้งประเทศ

2. กลุ่มพ่อค้าผู้ผลิตน้ำตาลไทย มีโรงงานในสังกัด 23 โรง มีกำลังการผลิตทั้งสิ้น 53.08 % ของกำลังการผลิตทั้งประเทศ กลุ่มนี้ประกอบด้วย

2.1 กลุ่มกวางสุหนดี ของตระกูลชินธรรมมิตร มีโรงงานสังกัด 7 โรง มีกำลังการผลิต 18.22 % ของการผลิตทั้งประเทศ

2.2 กลุ่มมิตรผล ของตระกูลว่องกุศลกิจ มีโรงงานในสังกัด 4 โรง มีกำลังการผลิต 11.86 % ของกำลังการผลิตทั้งประเทศ

2.3 กลุ่มว่องวัฒนสิน ของตระกูลว่องวัฒนสินและตระกูลสัจจกฤษกุล มีโรงงานในสังกัด 2 โรง มีกำลังการผลิต 6.45 % ของกำลังการผลิตทั้งประเทศ

2.4 กลุ่มอรุณานนท์ชัย-ธารณิษฐกุล มีโรงงานในสังกัด 2 โรง มีกำลังการผลิต 4.51 % ของกำลังการผลิตทั้งประเทศ

3. กลุ่มรัฐวิสาหกิจ มีกำลังการผลิต 3.93 % ของกำลังการผลิตทั้งประเทศ

4. กลุ่มอิสระ มีกำลังการผลิต 7.86 % ของกำลังการผลิตทั้งประเทศ กลุ่มนี้มีแค่ของตระกูลวรรณศรีเท่านั้นที่นับวันจะเติบโตใหญ่ขึ้นมาทุกวัน

ระบบการตลาดน้ำตาล

โครงสร้างตลาดน้ำตาลภายในประเทศ

บทบาทของรัฐที่มีต่อระบบการค้าน้ำตาล

บทบาทของรัฐที่มีต่อกลไกราคา

นับตั้งแต่ที่รัฐส่งเสริมการจัดตั้งโรงงานน้ำตาลในปี 2480 รัฐบาลก็เริ่มเข้ามาแทรกแซงทางด้านราคาและตลาดเพื่อช่วยเหลือโรงงาน ในการควบคุมทางด้านราคาและตลาดของรัฐมักจะไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากกลไกรัฐตกเป็นเครื่องมือให้กับนายทุนอุตสาหกรรมอยู่เสมออย่างเช่น

ปี 2517 กรม ให้ออนุมติให้ตั้ง “ศูนย์ควบคุมการผลิตและการจำหน่ายน้ำตาลทรายขาวภายในประเทศ” ตามที่กระทรวงพาณิชย์เสนอเพื่อให้ปี 2518 มีน้ำตาลทรายขาวเพียงพอกับการบริโภค แต่ภายในปี 2518 นั้นเองศูนย์ ฯ ดังกล่าวก็ต้องมีกติกของตัวเองเพราะทางกลุ่มโรงงานน้ำตาลรวมตัวกันทำหนังสือให้ยกเลิกศูนย์ ฯ และยังได้เสนอให้รัฐบาลเปลี่ยนระบบการค้าน้ำตาลภายในประเทศให้เป็นไปแบบเสรี

บทบาทของรัฐที่มีต่อกลไกราคาภายในประเทศ มีเพียงเพื่อเป็นเครื่องมือให้กับกลุ่มโรงงานน้ำตาลหรือกลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์จากการค้าน้ำตาลเท่านั้น

บทบาทของรัฐในค้ำค้ำประเทศเป็นไปในทางสนับสนุนให้เกิดการผูกขาดการค้าน้ำตาลระหว่างประเทศ รัฐยอมปล่อยให้บริษัทนายหน้าค้าน้ำตาลของไทยตกเป็นเบี้ยล่างหรือปล่อยให้บริษัทลงทุนข้ามชาติเข้ามาครอบงำผลประโยชน์ได้อย่างเต็มที่โดยไม่ได้มองถึงผลกระทบที่มีต่อสังคม ดังเช่นก่อนปี 2522 บริษัทนายหน้าค้าน้ำตาลของไทยได้ทำสัญญาค้าน้ำตาลกับบริษัทนายหน้าค้าน้ำตาลต่างชาติ โดยที่ยอมให้บริษัทนายหน้าต่างชาติผูกขาดการรับซื้อน้ำตาลจากไทยแก่ผู้เดียว และถ้าหากว่าไทยจะขายน้ำตาลให้กับบริษัทนายหน้าค้าน้ำตาลรายอื่น ๆ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากบริษัทนายหน้าค้าน้ำตาลที่ผูกขาดซื้อน้ำตาลอยู่เดิมก่อน

การที่รัฐปล่อยให้บริษัทนายหน้าค้าน้ำตาลเข้ามาครอบงำผลประโยชน์จากไทยได้เต็มที่ย่อมไม่ก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชาวไทยอย่างแน่นอน เพราะเมื่อบริษัทนายหน้าค้าน้ำตาลของไทยถูกบริษัทลงทุนข้ามชาติเขาเปรียบ บริษัทนายหน้า ฯ ของไทยก็จะหันมาธุรกิจเข้ากับประชาชนไทยอีกต่อหนึ่ง ทั้งโดยการที่ประชาชนต้องซื้อน้ำตาลในราคาที่สูงขึ้นและชาวไร่ถูกกดราคาขายซื้ออ้อย

บทบาทของรัฐที่ก่อให้เกิดการผูกขาดการค้าน้ำตาล

นับตั้งแต่ที่มีการฟื้นฟูอุตสาหกรรมน้ำตาลภายในประเทศในปี 2490 เป็นต้นมา อุตสาหกรรมน้ำตาลของไทยก็พัฒนาก้าวหน้าเรื่อยมา ในช่วงสงครามโลกจนถึงภายหลังสงครามราคาน้ำตาลสูง รัฐบาลห้ามนำน้ำตาลเข้ามา จึงก่อให้เกิดการขยายตัวของโรงงานอย่างรวดเร็ว มีผลให้ราคาน้ำตาลตกต่ำ รัฐจึงหาทางแก้ไขโดยตั้งบริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาลแห่งประเทศไทยโดยให้สิทธิในการนำเข้าและส่งออกแก่ผู้เกี่ยวข้องแต่ก่อนนั้นตลอดมา

ต่อมาในปี 2516 หจก. เกษกรไทยได้รับการมอบหมายให้เป็นตัวแทนจัดซื้อน้ำตาลส่งให้รัฐบาล กัมพูชา โดยได้รับการรับรองจากสถานทูตกัมพูชาในประเทศไทยอย่างถูกต้อง หจก. เกษกรไทยได้ติดต่อกับทางราชการตามทุกขั้นตอน แต่ได้รับการบ้ายเบี่ยงจากหน่วยงานของรัฐเพื่อมิให้มีการซื้อขายส่งออกนอกประเทศ และมีให้เป็นเยี่ยงอย่างเพราะถ้าหากสามารถส่งออกสำเร็จแล้วจะทำให้บริษัทนายหน้าค่าน้ำตาลรายอื่น ๆ จะทำบ้าง

ทางกระทรวงอุตสาหกรรมจึงได้ออกระเบียบใหม่ "...น้ำตาลที่พ่อค้าซื้อจากโรงงานหรือทำการซื้อขายกันระหว่างพ่อค้ามิใช่เป็นน้ำตาลทรายสำหรับส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ..." และ "บุคคลที่ไม่ใช่ผู้ผลิตน้ำตาลจะขอส่งออกไม่ได้" ระเบียบที่ออกมาภายหลังนี้ทำให้ หจก. เกษกรไทยมีสภาพเพียงเป็นตัวแทนผู้ซื้อเท่านั้น

นอกจากนี้กระทรวงอุตสาหกรรมได้ออกหนังสือ อก. 0202/กรรณ 1108 ได้กำหนดว่า "มอบให้บริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาล ข จำกัดของโรงงานน้ำตาลเป็นผู้ทำสัญญาซื้อขายหรือจัดส่งน้ำตาลทรายออกไปยังสาธารณรัฐเขมร" เท่ากับเป็นการส่งเสริมให้บริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาล ข ผูกขาดการส่งออกแก่เพียงผู้เดียว

การร่วมมือของกลุ่มนายทุนต่าง ๆ ที่มีต่อการค้าน้ำตาล

บริษัทนายหน้าค่าน้ำตาลของไทยมี 2 บริษัท คือ

1. บริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาลแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นการลงทุนร่วมกันระหว่าง *นายทุนธนาคาร* ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ และธนาคารสหธนาคาร *ทุนนิยมแห่งรัฐ* ได้แก่ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม *นายทุนต่างชาติ* ได้แก่ บริษัทชิบาโต (ประเทศไทย) นายทุนขุนนาง ได้แก่ เชื้อ ธนาพร นายโอสถ โกสิน พอ.อ. พงษ์ ปุณณกันท์ *นายทุนอุตสาหกรรม* ได้แก่ ตระกูลอัษฎาธร สัมพันธ์รักษ์ วรณประเสริฐ เป็นต้น

2. บริษัทค้าผลผลิตน้ำตาลไทย เป็นการร่วมลงทุนระหว่างนายทุนแท้ ๆ จึงมีลักษณะนายทุนล้วน ๆ พยายามขจัดนายทุนขุนนางออกจากระบบประกอบด้วย *นายทุนอุตสาหกรรม* ได้แก่ ตระกูลวงศ์วัฒนสิน วงศ์กุดกิจ ชินธรรมมิตร วรวงศ์สุ *นายทุนธนาคาร* ได้แก่ ตระกูลมหาคุณ ธารวณิชกุล อรุณนันทชัย *นายทุนเกษตรกรรม* ได้แก่ วิงคาล *นายทุนต่างชาติ* บริษัทมิตรชัย บริษัทมารูเบนิ

บทบาทของนายทุนธนาคารที่มีต่อการค้าน้ำตาล

ในการค้าระหว่างประเทศทั้งผู้ซื้อและผู้ขายจะต้องเปิดเลตเตอร์ ออฟ เครดิต กับธนาคารพาณิชย์ เพื่อเป็นหลักประกันว่าทั้งสองฝ่ายจะปฏิบัติตามข้อตกลง โดยที่ธนาคารพาณิชย์จะเป็นตัวกลางในการจ่ายเงินค่าสินค้าหรือค่าประกันในการซื้อขายสินค้าและเวลาที่ได้ตกลงกัน

ในช่วงที่ราคาน้ำตาลสูงกว่าราคาควบคุม พ่อค้าขายส่งสามารถแสวงหาผลกำไรได้มากกว่า เพราะพ่อค้าปลีกไม่สามารถจะขายให้สูงกว่าราคาควบคุมได้มากนัก เพราะถ้าขายสูงกว่าราคาควบคุมมากเกินไปก็จะถูกประชาชนประเดนมและรัฐบาลก็จะทำการปราบปรามการค้ากำไรเกินควร

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาโรงงานน้ำตาลมักจะอ้างว่าขาดทุนเสมอมา แต่กลับมีการตั้งโรงงานน้ำตาลเพิ่มขึ้นมาเรื่อย ๆ ซึ่งสวนทางกับคำกล่าวอ้างที่ว่าขาดทุน หากว่าขาดทุนจริงก็คงไม่มีการตั้งโรงงานน้ำตาลเพิ่มขึ้นอย่างมากมายแน่ ที่เป็นเช่นนั้นก็เพื่อที่จะให้รัฐบาลจ่ายเงินชดเชยหรือขึ้นราคาน้ำตาลและเป็นการพยายามหลีกเลี่ยงภาษีอีกด้วย.

ชนชั้นและความขัดแย้งทางชนชั้นในกระบวนการผลิต การตลาดของอ้อยและน้ำตาล

การขยายตัวของเศรษฐกิจอ้อยและน้ำตาลก่อให้เกิดชนชั้นและความขัดแย้งทางชนชั้นเพิ่มขึ้น ความขัดแย้งจากการขยายตัวของทุนนิยมเกษตรกรรมมีผลต่อเนื่องไปถึงภาคอุตสาหกรรมตลอดจนระบบโครงสร้างทางสังคมของไทย ความขัดแย้งดังกล่าวเชื่อว่า จะเกิดเฉพาะในชนชั้นเดียวกันเท่านั้น ภายในกลุ่มชนชั้นเดียวกันก็เกิดความขัดแย้ง เนื่องจากภายในกลุ่มชนชั้นเช่นชาวไร่ด้วยกันนั้นส่วนหนึ่งยังขาดจิตสำนึกทางชนชั้นที่จะสามัคคีกันเพื่อชนชั้นของตน ส่วนชนชั้นนายทุนเกิดความขัดแย้งกันเองก็เนื่องมาจากความขัดแย้งทางค่านผลประโยชน์

ความขัดแย้งภายในชนชั้นเดียวกัน

1. ความขัดแย้งภายในกลุ่มทุนผูกขาด

-ความขัดแย้งระหว่างบริษัทนายหน้าค้ำน้ำตาล เดิมบริษัทนายหน้าค้ำน้ำตาลของไทยเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มนายทุนต่าง ๆ รวมกับนายทุนนายทหารเพื่อทำการผูกขาดการค้าน้ำตาลภายใต้เงื่อนไขที่เอื้ออำนวยจากรัฐบาล แต่ต่อมาในปี 2517 กลุ่มผู้ผลิตน้ำตาลกว้างพื้นที่ซึ่งมีโรงงานในสังกัด 4-5 โรง เป็นแกนนำในการเรียกร้องต่อรัฐบาลที่จะขอตั้งบริษัทนายหน้าค้ำน้ำตาลขึ้นมาบ้าง เพราะมองเห็นถึงผลกำไรที่ได้จากการผูกขาดการค้าน้ำตาลและไม่ต้องการอยู่ภายใต้การครอบงำของนายทุนนายทหาร จึงอ้างการกระทำของบริษัทนายหน้าค้ำน้ำตาลเดิมที่ไปทำสัญญาค้ำน้ำตาลรายคิบล่วงหน้าให้กับบริษัทนายหน้าค้ำน้ำตาลของสิงคโปร์ในอดีตว่าที่ต่ำกว่าราคาตลาดโลกและผู้ผลิตด้วยว่าถ้าไทยจะค้ำกับประเทศอื่นก็ต้องค้ำ

ชายผ่านบริษัทนายหน้าค้ำน้ำตาลของสิงคโปร์ กลุ่มนี้จึงวิ่งเข้าหาธนาคารเมืองจนสามารถตั้งบริษัทนายหน้าค้ำน้ำตาลใหม่ได้

ความซัดแย้งของบริษัทนายหน้าค้ำน้ำตาลทั้งสองเริ่มรุนแรงขึ้นเมื่อไทยจะสมัครเข้าเป็นสมาชิกขององค์การน้ำตาลระหว่างประเทศ กล่าวคือบริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาลแห่งประเทศไทยไม่เห็นด้วยกับการเข้าเป็นสมาชิกขององค์การ ฯ เพราะทางบริษัทได้ขายน้ำตาลล่วงหน้าไปเกินกว่าโควต้าที่ประเทศไทยได้รับการจัดสรรจากองค์การ ฯ ซึ่งจะทำให้บริษัท ฯ เสียผลประโยชน์ ทางบริษัท ฯ จึงต้องปกป้องผลประโยชน์ของตนอย่างเต็มที่

การต่อสู้ระหว่าง 2 บริษัท ต่างก็อาศัยสื่อมวลชน กลไกรัฐ ชาวไร่อ้อย นักวิชาการ มาเป็นเครื่องมือในการต่อรองของแต่ละฝ่าย จนถึงวิ่งเข้าหากลุ่มนายทหารที่ตนอิงอยู่ แต่ในที่สุดกลุ่มบริษัทค้าผลผลิตก็เป็นฝ่ายชนะเพราะประธานสภานโยบายแห่งชาติได้มาเป็นที่ปรึกษาของบริษัท ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการต่อสู้ของ 2 บริษัท ก็คือ การต่อสู้ระหว่างกลุ่มนายทุนอุตสาหกรรมล้วน ๆ กับนายทุนอุตสาหกรรมที่ร่วมมือกับนายทุนนายทหาร การต่อสู้เพื่อแย่งกันผูกขาดการค้าน้ำตาล ไม่ว่าจะกลุ่มไหน การเอารัดเอาเปรียบประชาชนก็มีได้ลดน้อยลง

—ความซัดแย้งระหว่างโรงงานน้ำตาล เนื่องจากอ้อยเป็นวัตถุดิบที่สำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการผลิตน้ำตาล ดังนั้นในภาวะที่เกิดการขาดแคลนอ้อยการแย่งกันซื้ออ้อยก็ย่อมเกิดขึ้น - กล่าวคือเคมีนั้นภาคอีสานโรงงานน้ำตาลกุมภวาปีสามารถผูกขาดการซื้ออ้อยของชาวไร่ในภาคนี้ กลุ่มนายทุนอุตสาหกรรมน้ำตาลจากภาคกลางซึ่งสังกัดสมาคมโรงงานน้ำตาลเดียวกันพยายามแทรกตัวเข้าไปในภาคนี้เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ร่วม แต่ในการที่จะต่อสู้อำนาจผูกขาดเคมีได้ก็จะต้องตั้งโรงงานที่มีกำลังผลิตที่สูงกว่าเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในการซื้ออ้อยได้สูงและสามารถลดต้นทุนการผลิต จนสามารถเข้ามาแย่งอำนาจการผูกขาดการซื้ออ้อยในเขตนี้ได้¹³

ความซัดแย้งจากการแย่งกันซื้ออ้อยเริ่มขยายวงกว้างออกไปจากระหว่างโรงงานที่อยู่ในสมาคมโรงงานน้ำตาลเดียวกันเป็นการซัดแย้งระหว่างสมาคมโรงงานน้ำตาล กล่าวคือในปี 2523/24 ชาวไร่อ้อยในเขตภาคกลางผลิตอ้อยได้ต่ำกว่าประมาณเอาไว้ ทำให้ทางโรงงานกำแพงเพชรในเขต 6 ของกลุ่มสมาคมค้าผลผลิต ฯ ได้ชิงเบ็ดที่บอขายผลิตน้ำตาลก่อนและได้ทำการกว้านซื้ออ้อยในเขต 7 โดยให้ราคาที่สูงกว่าเนื่องจากกลัวจะมีอ้อยไม่พอส่งโรงงาน ทางโรงงานน้ำตาลของกลุ่มสมาคมอุตสาหกรรมน้ำตาล ฯ ต้องขึ้นราคารับซื้ออ้อยบ้างและในขณะเดียวกันก็ใช้หัวหน้าโควต้าบีบบังชาวไร่ให้ขายอ้อยแก่ตนในราคาที่ต่ำกว่าที่ขายให้โรงงานน้ำตาลกำแพงเพชร¹⁴

ถึงแม้ว่าความซัดแย้งระหว่างโรงงานน้ำตาลจะทำให้ราคาอ้อยสูงขึ้นก็ตาม แต่ก็ยังเป็นราคาที่ต่ำกว่าที่ชาวไร่ควรจะได้รับจริง ๆ ชาวไร่จะได้รับผลประโยชน์บ้างก็ต่อเมื่อกลุ่มโรงงานน้ำตาลซัดแย้งกันเท่านั้น

2. ความขัดแย้งระหว่างหัวหน้าโควต้า¹⁵

กลุ่มหัวหน้าโควต้าที่มีพื้นฐานผลประโยชน์ต่างกันก็ขัดแย้งกันได้เสมอ ซึ่งดูได้จากนายกสมาคมชาวไร่ฮ้อยในเขต 7 ซึ่งเป็นหัวหน้าโควต้าที่ไม่ได้ปลูกฮ้อยแสวงหาแค่งเงินค่าหัวคันและค่าบรรทุกฮ้อย ดังนั้นในช่วงที่ผ่าน ๆ มาสมาคม ฯ จึงไม่ค่อยมีบทบาทในการต่อสู้กับโรงงานน้ำตาลในเรื่องราคาฮ้อยเท่าใดนัก เพราะถึงราคาฮ้อยจะสูงหรือต่ำผู้นำของสมาคม ฯ ก็ไม่ได้ค่าหัวคันเพิ่มขึ้นหรือลดลง บทบาทของสมาคม ฯ จึงมีแต่จะคล้อยตามกับโรงงานและมุ่งแต่จะกึกว่าจะทำอะไรจึงจะขายฮ้อยให้ได้มากที่สุดเพราะจะได้ค่าหัวคันมากตามไปด้วย

จากการกระทำของนายกสมาคม ฯ ได้สร้างความไม่พอใจอย่างมากให้กับกลุ่มหัวหน้าโควต้าที่ปลูกฮ้อยของตนเองด้วย กลุ่มหัวหน้าโควต้าดังกล่าวกลุ่มหนึ่งซึ่งเรียกตัวเองว่ากลุ่มหนุ่ม ได้บีบบังคับคณะกรรมการสมาคม ฯ เพื่อให้ลาออกโดยใช้รูปแบบวิธีการต่าง ๆ

ในปัจจุบันความขัดแย้งระหว่างกลุ่มหัวหน้าโควต้าที่ความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในช่วงปี 2523 ทางกลุ่มหัวหน้าโควต้ากลุ่มหนุ่มกับชาวไร่ได้เรียกร้องให้มีการขึ้นราคาฮ้อย แต่ทางสมาคม ฯ ก็มิได้แสดงบทบาทในการเรียกร้องต่อโรงงานมีแต่ประนีประนอมกับโรงงานซึ่งสร้างความไม่พอใจให้กับกลุ่มหัวหน้าโควต้ากลุ่มหนุ่มมากยิ่งขึ้น แต่ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มหัวหน้าโควต้ายังไม่ถึงกับขั้นแตกหักเพราะต่างก็ยังมีผลประโยชน์ร่วมกันอยู่อีก

3. ความขัดแย้งระหว่างแรงงานรับจ้างด้วยกัน

—ความขัดแย้งระหว่างแรงงานชุกเลี้ยงกับแรงงานชั่วคราวในการทำไร่ฮ้อยขนาดใหญ่เจ้าของไร่ไม่สามารถดูแลกิจการของคนได้ทั่วถึง และชาวไร่ฮ้อยขนาดใหญ่ส่วนมากจะเป็นหัวหน้าโควต้า ดังนั้นเจ้าของไร่จึงจำเป็นต้องหาแรงงานให้อยู่ประจำในไร่เพื่อดูแลกิจการในไร่แทนเจ้าของไร่ซึ่งก็คือให้ทำหน้าที่เป็นผู้จัดการ ไร่ฮ้อยนั่นเอง แรงงานประจำจะทำหน้าที่ทั้งด้านกิจการภายในไร่และนอกไร่ กล่าวคือจะทำหน้าที่ตั้งแต่จัดสรรโควต้าให้ลูกไร่ จัดคิวรถบรรทุกฮ้อยให้ลูกไร่ จัดหาแรงงานในการตัดฮ้อยให้กับลูกไร่ ส่วนกิจการภายในไร่ แรงงานประจำหรือแรงงานชุกเลี้ยงของหัวหน้าโควต้าจะจัดหาแรงงานจากท้องถิ่นให้มาทำการผลิตในไร่เป็นครั้งคราวหรือในยามที่เกิดการขาดแรงงานในท้องถิ่นก็จะไปหาแรงงานจากภาคอีสาน ในทัศนะของชาวไร่ฮ้อยขนาดใหญ่เห็นว่าแรงงานชั่วคราวเหล่านั้นเป็นแรงงานเสรีเพราะสามารถเคลื่อนย้ายไปไหนมาไหนได้สะดวกกล่าวคือถ้าแรงงานรับจ้างเห็นว่าค่าแรงที่อื่นให้สูงกว่าก็สามารถไปรับจ้างที่อื่นได้ แต่ในความเป็นจริงแล้วกลุ่มนายทุนเกษตรกรรมได้มีการรวมหัวกันกดราคาค่าแรงให้ต่ำกว่าอัตราค่าจ้างแรงงานตาม พรบ. คุ้มครองแรงงาน ความขัดแย้งในเรื่องค่าจ้างแรงงานนั้นจะมีแรงงานชุกเลี้ยงเป็นหนึ่งหน้าไฟให้กับกลุ่มนายทุนเกษตรกรรมเหล่านั้น

—ความขัดแย้งระหว่างแรงงานชุปเลี้ยงกับแรงงานทาส¹⁶ การทำไร่อ้อยในเขตป่าสงวนมักจะเป็นเขตที่ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำและมีวิธีการดำรงชีพที่ยากลำบาก เช่น เขตเขาแดง ซึ่งหาแรงงานท้องถิ่นที่จะไปทำไร่ไม่ได้เลยเพราะแรงงานเหล่านี้มีรัฐภาพในท้องถิ่นนี้ แรงงานชุปเลี้ยงจึงจำต้องหาแรงงานมาทำการผลิตไม่เช่นนั้นทุนที่ลงไปแล้วจะสูญเปล่า จึงได้หาแรงงานจากภาคอีสาน และได้มีการควบคุมแรงงานเหล่านี้เพื่อป้องกันการหลบหนีก่อนที่จะปลูกอ้อยเสร็จ แรงงานชุปเลี้ยงจึงหาทุกวิถีทางมาป้องกันการหลบหนีของแรงงาน เช่น การโกนหัวแรงงานทาสเพื่อที่จะเป็นที่สังเกตได้ง่าย ในบางครั้งผลผลิตของแรงงานจะไม่ได้ค่าจ้างตอบแทน เนื่องจากการทำไร่ในเขตป่าสงวนห่างไกลจากโลกภายนอกจึงสามารถทำการกักขังผู้กรีดยอ้อยอย่างเต็มที่ และเพื่อป้องกันมิให้แรงงานเหล่านี้มาประจานความชั่วของตนต่อสังคมในบางเขตถึงกับใช้อาวุธมาควบคุมแรงงานทาสมิให้หลบหนี ถ้าหากเกิดการหนีเกิดขึ้นก็จะมีการใช้อาวุธเช่นฆ่าแรงงานทาสเหล่านั้น

ความขัดแย้งระหว่างชนชั้น

1. ความขัดแย้งระหว่างหัวหน้าโควค้ำกับชาวไร่อ้อย สมามคมกลุ่มชาวไร่อ้อยต่างๆ นั้นได้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชาวไร่อ้อยทั้งในเรื่องของการกำหนดราคาค่าซื้อขายอ้อย สมามคมชาวไร่ส่วนใหญ่มาจากหัวหน้าโควค้ำทั้งสิ้น หัวหน้าโควค้ำเป็นนายหน้ารวบรวมอ้อยให้กับโรงงาน โดยที่หัวหน้าโควค้ำจะได้รับค่าจัดการนี้จากเงินของชาวไร่ด้วยการที่โรงงานจะหักค่าขายอ้อยให้โรงงานในอัตราคันละ 20 บาท มาให้กับหัวหน้าโควค้ำ และทางโรงงานก็ยังหักอีกคันละ 1 บาท เป็นค่าบำรุงสมามคมเพื่อนำมาใช้บริการสาธารณูปโภคแก่ชาวไร่ แต่เงินส่วนใหญ่ก็ถูกนำมาแบ่งกันในหมู่หัวหน้าโควค้ำ เพราะเงินจำนวนนั้นในแต่ละปีเป็นจำนวนไม่น้อยแต่กลับมาสร้างค่านสาธารณะให้แก่ชาวไร่เพียงน้อยนิด เงินส่วนที่เหลือจะไปไหนเสีย ถ้ามิใช่ให้นำมาแจกจ่ายให้แก่หัวหน้าโควค้ำ ในเมื่อเงินจำนวนนี้ไม่เคยนำมาชี้แจงถึงรายรับรายจ่ายให้แก่ชาวไร่ได้ทราบเลย

การเอารัดเอาเปรียบเช่นนี้ชาวไร่จึงได้รวมตัวกันต่อสู้และพยายามเปิดโปงความชั่วร้ายของหัวหน้าโควค้ำที่เอารัดเอาเปรียบชาวไร่ว่าเป็นเช่นใด โดยมีคุณวันชาติ รักธรรม เป็นหัวหน้าของการลุกขึ้นสู้สิ่งที่ได้รับก็คือความตายที่ฝ่ายผู้เอารัดเอาเปรียบหยิบยื่นให้

2. ความขัดแย้งระหว่างโรงงานน้ำตาลกับชาวไร่อ้อย

นับตั้งแต่มีการค้าอ้อยเกิดขึ้นชาวไร่ก็ถูกเอารัดเอาเปรียบจากโรงงานน้ำตาลตลอด การเอารัดเอาเปรียบของโรงงานที่มีต่อชาวไร่นั้นมักจะออกมาในรูปของการกรกราคาอ้อย หรือคักราคาอ้อยโดยอ้างสาเหตุต่างๆ หรือในรูปของการยี่กระยะเวลาของการชำระหนี้ค่าอ้อย เช่น คักราคาอ้อยไฟไหม้, คักราคา

อ้อยที่ยอเขียว, อ้อยอ่อน, อ้อยแห้ง หรือรดคึกคึกมากถ้าต้องการลงอ้อยก่อนน้ำต้องขายอ้อยในราคาที่ต่ำ หรืออาจเป็นบรรทุกน้ำตาลเข้ากรุงเทพ ฯ แทน เป็นต้น

ชาวไร่อ้อยพยายามที่จะต่อสู้การเอาเปรียบของโรงงานทุกรูปแบบ ยกตัวอย่างเช่น การต่อสู้ของชาวไร่อ้อยภาคอีสานในปี 2521 ภายใต้การนำของนายสมศักดิ์ สาลีพันธ์ (เลขาธิการของสมาคมชาวไร่อ้อยเขต 4) ได้ประชุมชาวไร่ที่เป็นสมาชิกของสมาคม ฯ เพื่อหารือกันถึงเรื่องที่โรงงานเอาเปรียบชาวไร่ เช่น ค่าซ่อมแซมถนนเข้าโรงงาน ค่าขนส่งน้ำตาลจากโรงงานถึงกรุงเทพ ฯ เพราะภาระเหล่านี้มันไม่ใช่เป็นหน้าที่ของชาวไร่ที่จะต้องแบกรับเลย

จากการต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรมของนายสมศักดิ์ กลับถูกนายกสมาคม ฯ ซึ่งเป็นน้องชายของผู้บัญชาการโรงงานน้ำตาลของจักรวรรดินิยมญี่ปุ่นสั่งปลดออกจากตำแหน่ง นายสมศักดิ์จึงได้รวบรวมชาวไร่รายเล็ก ๆ ที่รักความเป็นธรรมประมาณกว่า 800 คน เข้าร้องเรียนต่อนายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัดไปจนถึงรองนายกรัฐมนตรี¹⁷ ผลรับจากการลุกขึ้นต่อสู้ของนายสมศักดิ์ก็คือการถูกลอบยิง นี่คือผลพวงที่ได้รับจากการขยายตัวของระบบทุนนิยมภายใต้การครอบงำของทุนนิยมต่างชาติ

3. การขัดแย้งชาวไร่อ้อยกับนายทุนธนาคาร

ในช่วงปี 2517-21 ชาวไร่สามารถขายอ้อยได้ในราคาที่สูง ทำให้ฐานะของชาวไร่อ้อยชนากกลางและใหญ่ดีขึ้น จนกลุ่มนายทุนธนาคารเห็นความสำคัญของชาวไร่อ้อยที่มีต่อการแสวงหาผลประโยชน์ของกลุ่มนายทุนธนาคาร ดังนั้นชาวไร่จึงได้รับการบริการอย่างดีจากธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการขอเบิกเงินเกินบัญชี กู้เงินโดยไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน เป็นต้น

นับตั้งแต่ปี 2522 เป็นต้นมาภาวะการก้ำก้ำน้ำตาลตกต่ำมีผลส่งกระทบต่อราคาอ้อยให้ตกต่ำตามไปด้วย ซึ่งมีชาวไร่จำนวนมากมายต้องล้มละลาย ธนาคารพาณิชย์เห็นว่าโอกาสที่ชาวไร่จะถูกสถานการณ์ของตัวเองได้จึงได้บีบชาวไร่ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์จะต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน การเบิกเงินเกินบัญชี เร่งรัดหนี้สินของชาวไร่ รับซื้อเช็คของชาวไร่ (เงินแถวที่ทางโรงงานจ่ายให้) โดยกีดกันอัตราดอกเบี้ยสูงชันจาก 13 % เป็น 15 % หรืออาจจะไม่รับซื้อเช็คก็ได้ ในยามที่ชาวไร่ทุกข์ยากกลุ่มนายทุนธนาคารกลับหันเหิมชาวไร่จนบางคนต้องล้มละลายกลายเป็นแรงงานรับจ้างไป

4. การขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับชาวไร่

ความขัดแย้งหลักระหว่างชาวไร่กับรัฐบาล ก็คือ ความขัดแย้งทางด้านราคาอ้อย รัฐบาลเป็นผู้กำหนดราคาอ้อยร่วมกับชาวไร่และโรงงาน แต่อำนาจเด็ดขาดที่จะกำหนดราคาอ้อยก็คือรัฐบาล ในการกำหนดต้นทุนการผลิตอ้อยของรัฐบาลมักจะไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของชาวไร่ ซึ่งจะนำไปสู่การ

กำหนดราคาที่ไม่เป็นธรรมกับชาวไร่ เช่น บัณฑิตการผลิของชาวไร่เพิ่มขึ้นในอัคราร้อยละ 20-25 % แต่ราคาอ้อยมิได้เพิ่มขึ้นตามในสัดส่วนเดียวกัน คือ

ฤดูกาลผลิต	ราคาอ้อยที่ควรเป็น	ราคาประกันที่รัฐบาลกำหนด
2517/18	254	300
2518/19	305	300
2519/20	366	300
2520/21	439	300
2521/22	527	280
2522/23	632	410
2523/24	758	650

5. การขัดแย้งระหว่างโรงงานน้ำตาลกับหัวหน้าโควต้า¹⁸

การค้าอ้อยในเขตจังหวัดอุตรดิตถ์ลักษณะของการผูกขาดการรับซื้ออ้อยเพราะชาวไร่ไม่รู้ว่าอ้อยไปขายใครได้นอกจากโรงงานน้ำตาลกุ่มกวางปี ทางสมาคมชาวไร่อ้อยเขต 4 กุ่มกวางปีได้เข้าเจรจาคัดอรรถกับทางโรงงานน้ำตาล ทางโรงงานจำเป็นต้องยอมขึ้นราคาอ้อยให้

หลังจากนั้นทางโรงงานน้ำตาลก็ให้หัวหน้าโควต้าอีกกลุ่มหนึ่งตั้งสมาคมขึ้นขึ้นมาเพื่อจะทำลายสมาคมเก่าโดยใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น บอกหัวหน้าโควต้าที่เข้ากับสมาคมเก่าว่าจะตัดโควต้าถ้าหากยังจะอยู่กับสมาคมเก่า ทางสมาคมเก่าจึงต้องเปลี่ยนไปเป็นสหกรณ์ ต่อมาในปี 2521 โรงงานได้เซ็นสัญญาซื้อขายอ้อยกับทางสหพันธ์ชาวไร่อ้อย ฯ โดยที่สหกรณ์มิได้เข้าร่วมในการเซ็นสัญญาซื้อขายอ้อย นี่เป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำลายองค์กรของหัวหน้าโควต้าที่ไม่อยู่ใต้อาณัติ

6. การขัดแย้งระหว่างนายทุนธนาคารกับโรงงานน้ำตาล

โรงงานน้ำตาลธนบุรีได้ประสบปัญหาขาดทุนจนธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงิน ไม่ยอมให้กู้ต่อไปอีก¹⁹ จนในที่สุดก็ต้องขายกิจการไปให้แก่นายทุนกลุ่มอรุณานนท์ชัยและธรรวณิชกุลซึ่งเดิมก็ถือหุ้นอยู่แต่เป็นหุ้นเล็ก การที่นายทุนธนาคารไม่ยอมให้เงินเชื่อแก่โรงงานก็เพื่อต้องการสร้างอำนาจการผูกขาดการผลิตและการค้าน้ำตาลให้อยู่ภายใต้การครอบงำจากนายทุนธนาคารและต้องการทำลายโรงงานน้ำตาลเล็กที่นายทุนธนาคารมิได้เข้าไปควบคุมอยู่เพื่อป้องกันการเข้าแย่งชิงผลประโยชน์จากการผลิตและการค้าน้ำตาล เช่น ปี 2520 บริษัทน้ำตาลวังขนาง ได้ไปกู้เงินจากธนาคารกรุงไทยเพื่อนำมาซื้อเครื่องจักร

แต่ทางธนาคารไม่ยอมให้กู้ การที่ธนาคารกรุงไทยไม่ยอมให้กู้ก็เพราะว่าโรงงานน้ำตาลอื่นๆ ก็คิดกันว่าจะมาแย่งผลกำไร²⁰

7. การขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับโรงงานน้ำตาล

ในช่วงปี 2523/24 เกิดภาวะน้ำตาลขาดแคลน เพื่อป้องกันเสถียรภาพของรัฐบาล รัฐบาลจึงระงับการส่งออกน้ำตาลออกนอกค้ายวาทจากกับทางโรงงานน้ำตาล ซึ่งได้สร้างผลเสียหายให้แก่โรงงานน้ำตาลอย่างมากเพราะทางโรงงานได้ทำสัญญาส่งมอบน้ำตาลล่วงหน้า เมื่อถึงกำหนดบริษัทนายหน้าค้าน้ำตาลต่างประเทศก็ส่งเรือมารับน้ำตาล ทางโรงงานน้ำตาลก็ไม่สามารถส่งมอบได้ ก็จะต้องว่าโรงงานน้ำตาลผิดสัญญา และจะต้องจ่ายค่าเสียหายให้แก่บริษัทนายหน้าค้าน้ำตาล จากเหตุการณ์ดังกล่าวจะทำให้บริษัทนายหน้าค้าน้ำตาลต่างชาติไม่กล้ามาซื้อน้ำตาลของไทยอีกเพราะกลัวว่าไทยจะผิดสัญญาอีก ความเสียหายที่เกิดขึ้นมิใช่จะมีแค่โรงงานน้ำตาลอย่างเดียวเพราะจะส่งผลกระทบต่อชาวไร่ด้วย

จากการขาดแคลนน้ำตาลภายในประเทศดังกล่าว กรมการค้าภายในจึงได้ออกตรวจการกักตุนน้ำตาลของโรงงานจากการตรวจค้น 8 ราย จับกุม 7 ราย ในข้อหาไม่แจ้งปริมาณและสถานที่เก็บน้ำตาลตามกำหนด และมีการเคลื่อนย้ายน้ำตาลทราบดีโดยไม่ได้รับอนุญาต²¹

นอกจากนี้ยังทำให้กรมสรรพากรตรวจสอบภาษีอากรผู้ประกอบการน้ำตาลจากรายได้รายจ่ายทรัพย์สิน และหนี้สิน และธนาคารแห่งประเทศไทยก็สั่งให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบกิจการน้ำตาลของโรงงานต่าง ๆ พร้อมกับตรวจสอบการให้เครดิตของธนาคารต่อโรงงานน้ำตาล และให้ระงับการต่ออายุสัญญาใช้เงินที่ได้ขายช่วงลดไว้ต่อธนาคารแห่งประเทศไทย²² และให้โรงงานน้ำตาลและบริษัทนายหน้าค้าน้ำตาลตามข้อผูกพันที่กระทรวงพาณิชย์ต้องส่งคืนแก่บริษัทเทคแอนด์โลจิสติกส์อินเตอร์เนชั่นแนล และบริษัทเคอร์วีเทรคตั้งตามจำนวนและราคาที่กำหนด ความขัดแย้งดังกล่าวเป็นความขัดแย้งระหว่างนายทุนกับนายทุนนั่นเอง แต่เป็นนายทุนกลุ่มที่สามารถเข้าไปบริหารประเทศได้

8. ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับประชาชน

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเมื่อเกิดความขัดแย้งเรื่องราคาอ้อยเมื่อใด รัฐบาลก็มักจะเอาเงินค่าพรวิเมียมน้ำตาลมาชดเชยให้กับโรงงานเสมอ โดยเฉพาะในปี 2523 พฤติกรรมของรัฐบาลกระทำสวนทางผลประโยชน์ของประชาชนอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือในขณะที่รัฐบาลกตราคารับซื้ออ้อยของชาวไร่ แต่รัฐบาลกลับเพิ่มราคาน้ำตาลภายในประเทศจาก ก.ก.ละ 8 บาท มาเป็น 13 บาท โดยที่รัฐบาลอ้างว่ามีการขึ้นราคาอ้อย ราคาน้ำตาลก็ต้องขึ้นตามไปด้วย ในขณะที่โรงงานน้ำตาลก็ยังไม่ได้ผลิตน้ำตาลใหม่ออกขายในท้องตลาด เท่ากับรัฐบาลส่งเสริมกลุ่มพ่อค้ากักตุนน้ำตาลที่มีน้ำค่างออยู่ในมือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนายทุนธนาคารและนายทุนอุตสาหกรรมซึ่งมีโคกตั้งกักตุนน้ำตาลอยู่ในครอบครอง

ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะขึ้นราคาน้ำตาลเพื่อให้พ่อค้าระบายน้ำตาลออกสู่ตลาด ปริมาณน้ำตาลก็ยังไม่เพียงพอกับความต้องการ รัฐบาลแก้ปัญหาด้วยการส่งซื้อน้ำตาลจากบริษัทเททแอนด์ไลด์อินเทอร์เนชันแนลกับบริษัทเคอร์วีเทรคัง โดยใช้วิธีแลกเปลี่ยนน้ำตาลทรายขาวจากบริษัททั้งสองแลกกับน้ำตาลทรายดิบของไทยในอัตราส่วนที่ไทยเราเสียเปรียบค้ำปริมาณการแลกเปลี่ยนและเสียเปรียบค้ำราคา²³

การเพิ่มความแตกต่างทางชนชั้นในชนบท

การขยายตัวของระบบทุนนิยมเข้าไปในไร่อ้อย ได้ก่อให้เกิดชนชั้นในไร่อ้อยขึ้น 2 ชั้น บนพื้นฐานของการครอบครองปัจจัยการผลิต คือ ชนชั้นนายทุนกับชนชั้นแรงงานรับจ้าง ภายในชนชั้นเดียวกันก็มีความแตกต่างกันตามการครอบครองปัจจัยการผลิตและการถูกขูดรีด ชนชั้นนายทุนในภาคเกษตรกรรมเราสามารถแยกออกได้เป็น 2 พวก คือ นายทุนชนบทซึ่งทำหน้าที่เป็นนายทุนต่าง ๆ กับนายทุนเกษตรกรรมจริง ๆ ภายในกลุ่มนายทุนชนบท (หัวหน้าไร้อ้อย) เองก็มีความแตกต่างกันตามลักษณะการแสวงหาผลกำไร คือ

1. นายทุนชนบทที่ทำหน้าที่เป็นนายหน้า (รวบรวมอ้อยส่งโรงงาน) และนายทุนเงินกู้
2. นายทุนชนบทที่ทำหน้าที่เป็นนายหน้า นายทุนเงินกู้และนายทุนที่ดิน
3. นายทุนชนบทที่ทำหน้าที่เป็นนายหน้า นายหน้า นายทุนที่ดินและนายทุนเกษตรกรรม
4. นายทุนชนบทที่ทำหน้าที่เป็นนายหน้า นายทุนเงินกู้ นายทุนที่ดิน นายทุนเกษตรกรรม และนายทุนพาณิชย์
5. นายทุนชนบทที่ทำหน้าที่เป็นนายหน้า นายทุนเงินกู้ นายทุนที่ดิน นายทุนเกษตรกรรม นายทุนพาณิชย์ และในขณะเดียวกันก็กำลังพัฒนาตัวเองเป็นนายทุนอุตสาหกรรม

ภายในกลุ่มนายทุนเกษตรกรรมก็สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ตามลักษณะของการครอบครองปัจจัยการผลิต ดังนี้

1. ชาวไร่ที่มีทุนและที่ดินเป็นของตัวเอง
2. ชาวไร่ที่มีทุนแต่ไม่มีที่ดินเป็นของตัวเอง
3. ชาวไร่ที่มีที่ดินเป็นของตัวเองแต่ไม่มีเงินทุน
4. ชาวไร่ที่ไม่มีทั้งเงินและที่ดินเป็นของตนเอง

ส่วนชนชั้นแรงงานรับจ้างของไร่อ้อยเป็นพวกที่แปรสภาพมาจากชาวนาชาวไร่ที่ล้มละลายหรือที่กำลังจะล้มละลายอันเนื่องมาจากภัยธรรมชาติและภัยทางสังคม (มนุษย์) แรงงานในไร่อ้อยสามารถแยกออกได้เป็น 3 ประเภท ตามลักษณะของการถูกเอารัดเอาเปรียบ คือ

1. แรงงานชู้เลี้ยง เป็นแรงงานที่นายทุนเกษตรกรรมขนาดใหญ่จ้างเอาไว้เพื่อคอยดูแลผลประโยชน์ของตนและทำหน้าที่จัดการให้นายทุนเกษตรกรรมทุก ๆ ด้าน

2. **แรงงานชั่วคราว** ส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานท้องถิ่นซึ่งรับจ้างหลังจากเสร็จสิ้นภารกิจในไถ่นาจของตนเองหรือเป็นแรงงานที่เกิดจากการล้มละลายทางชนชั้นแต่ยังเพาะปลูกพืชเล็ก ๆ น้อย ๆ พอกรับจ้างชีพไปวัน ๆ

3. **แรงงานทาส** เป็นแรงงานที่นายทุนเกษตรกรรมจ้างมาให้สร้างผลผลิตอ้อยแก่ตนในเขตทุรกันดาร แรงงานเหล่านี้จะไม่ได้รับค่าจ้างแต่จะได้รับอาหารบริโภคเพียงพอต่อการดำรงชีพเพื่อจะได้มีกำลังแรงงานพอแก่การสร้างผลผลิตเท่านั้น ที่สำคัญก็คือวิถีการดำเนินชีวิตของแรงงานทาสจะถูกควบคุมจากแรงงานรับเลี้ยงของนายทุนเกษตรกรรมโดยใช้กำลังอาวุธเข้าควบคุมด้วย

วิถีการผลิตการตลาดของอ้อยและน้ำตาลจะมีบุคคลต่าง ๆ หลายชนชั้นเข้ามาผูกพันกันอยู่ ตั้งแต่กึ่งกรรมมาชีพ กรรมมาชีพ นายทุนชนบท นายทุนเกษตรกรรม นายทุนอุตสาหกรรม นายทุนที่ดิน นายทุนพาณิชย์ นายหน้า นายทุนธนาคาร นายทุนข้ามชาติ ตลอดจนกลไกของรัฐ การที่มีกลุ่มชนชั้นหลายชนชั้นเข้ามาเกี่ยวพันกันเช่นนี้ ความขัดแย้งภายในชนชั้นและระหว่างชนชั้นย่อมเกิดขึ้นตามลักษณะของการแบ่งปันมูลค่าส่วนเกิน

ถึงแม้ว่านายทุนเกษตรกรรมจะสามารถขูดรีดแรงงานได้แต่ก็ต้องแจกจ่ายมูลค่าส่วนเกินที่ได้มาให้แก่ชนชั้นอื่น ๆ อีกไม่ว่าจะเป็นการเข้าให้แก่ นายทุนที่ดิน ราคาปัจจัยการผลิตให้แก่ นายทุนพาณิชย์ ราคาผลผลิตให้แก่ นายหน้าและนายทุนอุตสาหกรรม ส่วนกลไกของรัฐก็ทำหน้าที่รับใช้ชนชั้นที่ครอบงำได้เปรียบ

ในปัจจุบันเรากล่าวได้อย่างเต็มปากว่าวิถีการผลิตของอ้อยพัฒนาเข้าสู่ระบบทุนนิยมเต็มตัวแล้ว แต่ยังมีลักษณะที่ล้าหลังและยังคงพึ่งจักรวรรดินิยมอยู่ อีก ดังนั้นความขัดแย้งหลักในช่วงนี้จึงเป็นความขัดแย้งทางด้านความสัมพันธ์การผลิตภายใต้ระบบทุนนิยม

ชาวไร่อ้อยของไทยส่วนใหญ่จะเป็นชนากกลางและเล็ก การใช้แรงงานในไร่นานี้แรงงานหลักจะมาจากตัวชาวไร่เองและครอบครัว ดังนั้นความขัดแย้งของการผลิตอ้อยชนากกลางและเล็กจะไม่ใช่ว่าความขัดแย้งระหว่างชาวไร่กับแรงงานรับจ้าง ความขัดแย้งหลักก็คือความขัดแย้งระหว่างชาวไร่กับโรงงานน้ำตาล ส่วนชาวไร่อ้อยขนาดใหญ่ที่มีการใช้แรงงานในไร่ก็จะมีปะทะกันระหว่างนายทุนเกษตรกรรมขนาดใหญ่กับแรงงานรับจ้าง แต่ชาวไร่อ้อยขนาดใหญ่ส่วนใหญ่แล้วจะมีแรงงานรับเลี้ยงเอาไว้ปะทะกับแรงงานรับจ้างทั่วไปแทนตน

ส่วนความขัดแย้งอื่น ๆ ของการขยายตัวทุนนิยมเกษตรกรรมก็คือ ความขัดแย้งระหว่างชาวไร่กับนายทุนธนาคาร นายทุนเงินกู้ ความขัดแย้งระหว่างแรงงานรับจ้างด้วยกัน ความขัดแย้งระหว่างนายทุนเกษตรกรรมกันเอง ความขัดแย้งระหว่างนายทุนเกษตรกรรมกับนายทุนที่ดิน ความขัดแย้งระหว่างนายทุนเกษตรกรรมกับรัฐบาล เป็นต้น

ในภาคอุตสาหกรรมน้ำตาลที่มีโครงสร้างกระทบต่อกรขยายตัวของทุนนิยมเกษตรกรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม ความขัดแย้งหลักในส่วนนี้ก็คือ ความขัดแย้งระหว่างนายทุนอุตสาหกรรมกับแรงงานรับจ้างในโรงงาน ส่วนความขัดแย้งอื่น ๆ ที่รองลงไปคือ ความขัดแย้งระหว่างโรงงานน้ำตาลกันเอง ความ

ซัดแย้งระหว่างโรงงานกับนายทุนอุตสาหกรรม ความซัดแย้งระหว่างโรงงานน้ำตาลกับนายทุนธนาคาร
ความซัดแย้งระหว่างโรงงานกับรัฐบาล

ถึงแม้ว่าความซัดแย้งระหว่างนายทุนเกษตรกรรมกับแรงงานรับจ้างกับความซัดแย้งระหว่างโรงงานกับแรงงานรับจ้างในโรงงานจะเป็นความซัดแย้งหลักก็ตาม แต่ความซัดแย้งดังกล่าวก็มีลักษณะซับซ้อนไม่ปรากฏออกมาให้ชาวไร่หรือแรงงานรับจ้างเห็นได้ชัดเจน ชนชั้นแรงงานส่วนใหญ่ยังไม่ได้ตระหนักถึงชนชั้นของตนเอง จิตสำนึกของเขาเหล่านั้นยังถูกปลูกฝังในจิตสำนึกแบบศักดินาที่ยอมรับหรือยอมจำนนต่อการถูกเอารัดเอาเปรียบ ถึงปัจจุบันจะมีการพัฒนาเป็นทุนนิยมมากขึ้น นายทุนก็ฉลาดพอที่จะให้อุณหภูมิการจิตสำนึกแบบเก่า เพื่อที่จะซัดักการลุกขึ้นสู้ของแรงงานรับจ้าง ให้ประชาชนยังติดอยู่กับสิ่งที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ของศักดินา ประชาชนจึงต้องต่อสู้ทั้งทางบ้านเศรษฐกิจ และอุกมการจิตสำนึก จึงจะแก้ไขปัญหา ความซัดแย้ง ความไม่เป็นธรรม และไม่มีประสิทธิภาพได้

เชิงอรรถ

1. จากการสัมภาษณ์ชาวไร่และหัวหน้าโคกคำในเขตจังหวัดกาญจนบุรี.
2. หน่วยธุรกิจอุตสาหกรรม ฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย, รายงานสำรวจภาวะสินเชื่อของชาวไร่ อ้อยในเขตภาคกลางและภาคตะวันออก.
3. เห่งอ้าง.
4. อาทว อนุกรมเวช, "เรื่องของพันธู์ อ้อยในประเทศไทย", วารสารน้ำตาล, ปีที่ 12 ฉบับที่ 2-4, หน้า 8-9.
5. ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 97 ตอน 8, 7 มิถุนายน 2523.
6. เป็นต้นทุนการผลิตอ้อยที่ทางรัฐบาลคำนวณออกมาซึ่งต่ำกว่าที่ทางสหพันธ์ชาวไร่ อ้อยคิดคำนวณออกมา คือ ต้นทุนการปลูกอ้อยของชาวไร่เป็น 3,832 บาท.
7. จากการสัมภาษณ์หัวหน้าเขตจังหวัดกาญจนบุรี.
8. หน่วยธุรกิจอุตสาหกรรม ฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย, รายงานสำรวจภาวะสินเชื่อของชาวไร่ อ้อยในเขตภาคกลางและภาคตะวันออก.
9. วันชาติ รักธรรม, ธนาคาร โรงงาน ชาวไร่ ใครตายก่อน, สำนักพิมพ์เอกสาร 2523.
10. สำนักงานอ้อยและน้ำตาลทราย สรูปตถานการณ้การผลิตน้ำตาลทรายของประเทศไทยในตุการผลิตปี 2520-21.
11. สำนักงานอ้อยและน้ำตาลทราย สรูปตถานการณ้การผลิตน้ำตาลทรายของประเทศไทยในตุการผลิตปี 2522-23.
12. กรมการค้าต่างประเทศ เรื่องการอนุมัติให้ส่งน้ำตาลทรายออกไปนอกราชอาณาจักร 7 กรกฎาคม 2523.
13. "ศึกน้ำตาลอีสาน เลือดเนื้อชาวไร่ที่ถูกขูด" ข่าวไทยนิกร, ปี 2 ฉบับ (30)+25 7 เมษายน 21.

14. "อ้อย 650-32 บาท ไคร่ก่อกรรม-ไคร่รับกรรม" ประชาชาติธุรกิจ, 4-11 กุมภาพันธ์ 24.
15. เพงอ้าง.
16. จากการสัมภาษณ์หัวหน้าโศกนาฏคดีจังหวัดกาญจนบุรี.
17. "สีก่น้ำตาลอีสาน เลือดเนื้อชาวไร่ที่ถูกขูด", ข่าวไทยนิกร, ปี 2 ฉบับ (30)+25 7 เมษายน 2521.
18. จากการถอดเทปสัมภาษณ์ของชาวไร่อ้อยเขตกุมภวาปี โดย อ. วิไลวรรณ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2523.
19. ข่าวพาณิชย์, ปี 29 ฉบับ 7680, 15 ธันวาคม 2521.
20. องค์การนักศึกษา 18 สถาบัน, อ้อย-น้ำตาล ความหวานของพ่อค้าความขมขื่นของชาวไร่.
21. ไทยรัฐ, ปี 28 ฉบับ 8204, 17 สิงหาคม 2523.
22. "น้ำตาลบริสุทธิ์ การแก้ปัญหาน้ำตาลทรายของกระทรวงพาณิชย์" หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, ฉบับที่ 19 กันยายน 2523-3 ตุลาคม 2523.
23. เล่นเค็ม.

"นิราศร้างห้วงนางในควงจิต
กลอนนิชิตเรียงร้อยถ้อยอักษร
หวังไว้ว่าจะพบภราคร
ภาพสะท้อนจากชีวิตจิตใจเธอ"

สตรีทัศน์

วารสารราย 3 เดือน ของ

กลุ่มเพื่อนหญิง

Friends of Women

เพื่อสิทธิและความเสมอภาคของผู้หญิง

ทุกต้นเดือน กุมภาพันธ์ พฤษภาคม

สิงหาคม พฤศจิกายน

ราคา ฉบับละ 15 บาท

ช่วยกันแสวงหาสิ่งจะแจ้งการดำรงอยู่
ร่วมกับพวกเธอ...

ด้วยการสมัครเป็นสมาชิกได้ ในอัตรา

ครึ่งปี (2 เล่ม) 25 บาท

1 ปี (4 เล่ม) 50 บาท

ชำระเป็นธนาคติ (ส่งจ่าย ตู้ ปณ. สันติสุข) หรือตัวแลกเงินไปรษณีย์ ถึง

คุณ ศิริพร อภิวรรณศรี 49 ถ. พระอาทิตย์ พระนคร กทม. 10200